יודען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 15 גראשען

היינט 8 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 115 | Łódź, Czwartek, 18 maja 1933 r. | עלפטער יאהרגאנג | לאדז, דאנערשטאג, כ״ב אייר תרצ״ג | № 115

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

גרויסע רעדע פון היטלער'ן

דער קאנצלער דראהט מיט דייטשלאנד'ס ארויסטריט פון דער פעלקער-ליגע. — „איין פאלק, וואס קאן מורא האבען פאר אן אינוואזיע איז — דאס דייטשע... — סאציאל-דעמאקראטען שטעלען זיך אויף מיט אלע, ווען מ'שטימט אפ די רעזאלוציע

בערלין, 17. (ספ. טעל.) די זיצונג פונ'ם רייכסטאג, וואס איז אפגעהאלטען געווארען מיט גרויס שפאנונג, האט געריג געעפענט א פערטעל 4 א זייגער.

די רעגירונג איז אין קאמפלעט.

אין דער דיפלאמאטישער לאזשע זיצט אויך זייער געזו. קראנפרינץ אין א פעלד-מונדיר.

אויף די בענק פון די סאציאל-דעמאקראטען זעהען זיך גרויסע בלויזען.

געעפענט האט די זיצונג גערינג, אנווייזענדיג אין זיין רעדע אויף דער ערנסטקייט פון דער סי-טואציע, אין וועלכער דער קאנצלער דארף אין נא-מען פון דער רעגירונג אפגעבען א דערקלערונג צום דייטשען פאלק.

היטלערס רעדע

דעפוטאטען! מענער און פרויען פונ'ם דייטשען רייכסטאג! אין נאמען פון דער דייטשער רעגירונג האב איך געבעטען דעם פרעזידענט פונ'ם דייטשען רייכסטאג גערינג'ן, ער זאל צוזאמענרופען דעם רייכסטאג בכדי אנצונעהמען פאר דעם דאזיגען קווארום א שטעלונג בנוגע די פראגען, וואס אבסארבירען איצט נישט נאר אונזער פאלק, אליין, נאר די גאנצע וועלט. די פראבלעמען, וואס זענען אייך בעקאנט האבען אזא וויכטיגע בעדיי-טונג, אז פון זייער גליקליכע אויפלייזונג איז אפ-העגגיג נישט נאר די פאליטישע פאציפיקאציע, נאר אויך די ווירטשאפטליכע רעטונג פון אלע. אויב איך נאמען פון דער דייטשער רעגירונג דריק איך אויס דעם פערלאנג, אז ביים בעהאנדלען די פראגען זאלען אויסגעמיטען ווערען אלע ליידענשאפטען, טוט זיך עס קודם כל מחמת אונזער זיכערקייט, דאס דער איצטיגער קריזיס האט זיין טיפסטען מקור בלויז אין די ליידענשאפטען, וואס האבען אין סוף פון דער מלחמה צונישט-געמאכט דעם שכל, סאר-לעראנץ און יושר פון פעלקער. עס איז פערשטענד-ליך, אז דער רעוואלוציע-געדאנק איז נישט נאר אפ-העגגיג פון סטאבילע זייטיגע דערשיינונגען אין רעזולטאטען פון דעם ווערסאלער טראקטאט, נאר אויך, אז די רעווזיע איז אפילו דורך די מתברים פונ'ם טראקטאט געווען פארגעזעהען, אלס א נויטיגע, און דעריבער האט זי אין דעם טראקטאט גאפא געפונען איהר יורידישע בעגרינדונג.

די פאליטיק פון די נאציאנאלע פראבלעמען איז פאלגענדע: אין משך פון יאהר-הונדערטער האבען זיך ענטוויקעלט די אייראפעאישע מלוכות און זייערע גרעניצען אויפ'ן יסוד פון די שטאנדפונקטען, וואס האבען געהאט זייער אורשפרונג אויסשליסליך אינ'ם מלוכה'שען געדאנקען-לויף. צוגלייך מיט'ן טריאומף-זיג פון דעם נאציאנאלען פרינציפ, אין פערלויף פונ'ם פאריגען יאהרהונדערט, איז גע-בוירען געווארען, צוליב'ן נישט נאכקומען די דאזיגע נייע אידעאלען — דורך די מלוכות, וואס זענען ארויס פון אנדערע פרינציפען — א רייהע קאנפליק-טען. פאר אנ'אמת'ער שלום-קאנפערענץ נאכ'ן פער-ענדיגען דעם גרויסען קריג, האט נישט געקאנט זיין קיין גרעסערע אויפגאבע, ווי די פונאנדערגלידערונג פון די אייראפעאישע מלוכות אויף אזא אופן, אז עס זאל אין דער ברייטסטער מאס געגעבען ווערען אנ'אויסדרוק דעם דאזיגען נייעם פרינציפ. אזוי ארום וואלטען געקאנט אויסגעמיטען ווערען א סך סכסוכים, אין דער ווירקליכקייט האט מען זיך אבער רעצידירט, טיילווייז מחמת אומבעוואוסטזיניגקייט, טיילווייז דורך ליידענשאפטען און האס אויף אויפ-לייזונגען, וועלכע האבען אין זייער ענטשטיין בלויז, דורך זייער אומלאגישקייט און נישט-ארענטליכקייט — ענטהאלטען די קערנער פון נייע קאנפליקטען. די דאזיגע קאנפערענץ האט בעדארפט לעזען פאלגענדע ווירטשאפטליכע פראבלעמען: די איצטיגע ווירט-שאפטליכע סיטואציע פון אייראפא איז כאראקטער-ריסטיש מיט דער איבערבעפעלקערונג פון מערב-אייראפא און מיט דער בארען-ארימקייט פון די דאזיגע טעריטאריעס און דער היבזיכט פון געוויסע הויה-שטאפען, וועלכע זענען פאר דער דאזיגער בע-

דעם דאזיגען טעריטאריום. דער מיין, אז דורכ'ן ווירטשאפטליכען אומברענגען פון א 65-מיליאניגען פאלק קאן מען טון א טובה די אנדערע פעלקער איז אנ'אינהאלטלאזער. דער געדאנק וועגען רעפאר-ראציעס און זייער אדורכפיהרונג וועט אמאל אין דער פעלקער-געשיכטע ווערען א טיפישער ביישפיל אויף ווי וויט שעדליך עס קאן זיין דאס נישט נעהמען אין בעטראכט דעם אינטערנאציאנאלען וואוילשטאנד.

ווייטער רעדט היטלער וועגען דעם, פאר וואס דייטשלאנד קאן נישט צאהלען די רעפאראציעס, און ער זאגט:

עס איז די שולד פון דעם ווערסאילער טראק-טאט, וואס ער האט איניציאירט אין לעבען א תקופה בעת וועלכער דאס פינאנציעלע חשבונען צו-בראכט דעם ווירטשאפטליכען שכל.

דאס בע'עוולה'טען דייטשלאנד האט אין דער קאנסעקווענץ נישט געקאנט פיהרען צו דער בע-פרידיגונג פון דער וועלט.

טראקטאטן וועלכע זענען געשלאסען געווא-רען, כדי צו בעפרידיגען דאס צוזאמענלעבען פון קאנט בלויז ארימקייט, נויט, און קאוש פונ'ם איינגע נעם פאלק, האט צו שטארק געליטען פון דעם דא-זיגען שגעון, בכדי צו קאנען וועלען פערשאפען דאס זעלבע עמיצען אנדערש. (אפלאדיסמענטען).

אונזער נאציאנאל-סאציאליזם איז א פרינציפ, וועל-כער פערפליכטעט אונז אומעטום אלס א וועלט-אנשויאונג. זייענדיג אין א גרעניצלאזער ליבע און טרייקייט צוגעבונדען צום אייגענעם פאלק, רע-ספעקטירען מיר די נאציאנאלע רעכט אויך, פון אנ-דערע פעלקער, אויפ'ן יסוד פון דעם זעלבען שטאנד-פונקט, און מיר וואלטען פון טיפסטען הארצען געוואלט לעבען מיט זיי אין פריינדשאפט און שלום. מיר קאנען דעריבער נישט דאס געפיהל פון בעפעהלען. די גייסטיגע מענטאליטעט פונ'ם דאזי-גען יאהרהונדערט, אויפ'ן גרונד פון וועלכער מען האט געקאנט גלויבען, אז עס וועט זיך לאזען פאליאקען און פראנצויזען איבער-געשטאלטיגען אין דייטשען איז אונז פרעמד. מיר זעהען ארום זיך די אייראפעאישע פעלקער, אלס געשעהענע פאקטען, די פראנצויזען, פאליאקען א. א. וו. זענען אונזערע שכנים, און מיר ווייסען, אז קיין שום היסטארישע

פעלקערונג: נויטווענדיג, מחמת דעם לעבענס-שטייגער, צו וועלכען זי האט זיך צוגעוואוינט. אויב מען וואלט געוואלט אין א געוויסער מאס בעפרידיגען אייראפא אויף א צייט, וואס א מענש קאן פאראויס-זעהען, וואלט מען דאך געדארפט אנשטאט פוילע און געפעהרליכע בעגריפען פון אקאנאמיש, שטראף, רעפאראציעס א. אז. וו. אננעהמען די טיפע איבער-ציינונג וועגען דער נויטווענדיגקייט נאכצוקומען די נישט-גענוגענדע עקזיסטענץ-מעגליכקייטען, וועל-כע זענען פון תמיד אן געווען די סיבה פון נאציא-נאלע קאנפליקטען. (אפלאדיסמענטען). אנשטאט צו פראקלאמירען דעם געדאנק וועגען חרוב מאכען, וואלט מען זיך געדארפט פערטראכטען ווי אזוי צו ארגאניזירען אויפסניי די אינטערנאציאנאלע פאליטי-שע און ווירטשאפטליכע פערהעלטענישען, וואס זאל-טען ענטשפראכען די עקזיסטענץ-מעגליכקייטען פון בעזונדערע פעלקער. עס איז נישט שכל'דיג צו אפ-נעהמען ביי א פאלק די ווירטשאפטליכע עקזיסטענץ-מעגליכקייטען, און נישט נעהמען אין בעטראכט, אז די בעפעלקערונג, וואס איז אפהענגיג דערפון, איז דאך געצוואונגען ווייטער צו לעבען אויף

פעלקער זענען נאר דאן בערעכטיגט, ווען זיי גייען ארויס פון פרינציפ פון פאקטישער און ארענטליכער גלייכבערעכטיגונג. אט אין דעם טאקע שטעקט די הויפט-סיבה פון דער קאכעניש, וועלכע האט זינט יאהרען ארומגעכאפט די וועלט. עס איז אבער אין דעם אינטערעס פון אלע, אז די איצט-אקטועלע פראבלעמען זאלען פעריפטיג און ענדגילטיג גע-לעזט ווערען. קיין שום נייער אייראפעאישער קריג וואלט נישט געווען ביכולת צו שאפען עפעס בעסערס אנשטאט די איצטיגע שווערע פערהעלטענישען. פערקעהרט, קיין שום פאליטישער און ווירטשאפט-ליכער גוואלד-טאט אין אייראפע קאן נישט ברע-גען צו קיין בעסערע סיטואציע, ווי די איצטיגע. אפילו א דעצידירענדער נצחון פון א נייער אייראפ-פעאישער קראפט, וואלט צוליב א פערגרעסערונג פון מניעות אין דעם אייראפעאישען גלייכגעוויכט — געבראכט צו נייע עיבורות, צו נייע מלחמות, און נייע קרבנות — צו נייער אומזיכערקייט און נייעם ווירטשאפטליכען דלות.

דער דור פונ'ם יונגען דייטשלאנד — זאגט היט-לער — וועלכער האט אין זיין איצטיגען לעבען גע-

געשעהעניש, קאן די דאזיגע ווירקליכקייט נישט ענדערען. עס וואלט געווען א גליק פאר דער וועלט, ווען די דאזיגע רעאלע אנשויאונגען וואלט אויך גע-שאנעוועט געווארען אין בעצוג צו דייטשלאנד און דעם ווערסאילער טראקטאט. דער דאזיגער טראקט-טאט האט געדארפט די וואונדען היילען, און נישט מאכען קיין נייע, אדער די אלטע האלטען אין א צורייצטען צושטאנד. דאס פערנינפטיגע טראקטירען פון אייראפעאישע פראבלעמען וואלט דאן, אגב, שווערינקייטען געפונען אויפ'ן מורח די אויפלע-זונג, וואס וואלט אזוי גוט ענטשפראכען די פער-שטענדליכע אספיראציעס פון פוילען, ווי אויך די נאטירליכע רעכט פון דייטשלאנד. דער ווערסאילער טראקטאט האט נישט געפונען די לעזונג. טראץ דעם אבער וועט קיין שום דייטשע רעגירונג פון זיך אליין נישט ברעכען דעם אפמאך, וועלכען מען קאן נישט דערווייטערען, נישט פערטוישענדיג איהם מיט א בעסערען.

די נויט פון די פעלקער — זאגט היטלער — איז נישט אוועקגענומען געווארען, נאר פערקעהרט, זי איז נאך פערשטארקט געווארען. דער עיקר פון דער נויט שטעקט אבער אינ'ם צורייסען די וועלט אויף זיגער און בעזיגטע אלס בעהאוסטדיגער איי-ביגער גרונד פון אלע טראקטאטען און פון יעדער צוקינפטיגער ארדנונג. דער ביטערסטער פועל יוצא דערפון איז דאס אנצוויגען פון וואפענלאזיגקייט פון איניגע פעלקער לגבי דעם איבערוואוקס פון בעוואפענונגען ביי אנדערע.

היטלער מאכט דאן א סך הכל, הלמאי דייטש-לאנד שטרעבט זייט יאהרען און פאדערט די אלגע-מיינע ענטוואפענונג, און ער פיהרט אויס, אז דייטשלאנד איז אבסאלוט ענטוואפענט, אז דאס לאנד האט נישט קיין אנגריפס-געוועהר, אז דאס גאנצע געוועהר פון דייטשלאנד האט מען בשעתו פערניכטעט. אז די שטורם-אפטיילונגען, רייכסוועהר א. א. וו. האבען מיט רעגולער מיליטער קיין שום שייכות נישט, אז דאס זענען בלויז פארטיי-פאר-יובקעס מיליטעריש נישט צוגעגרייטע און נישט אויסגעשולטע. דער שטאלהעלם — זאגט ער — איז ענטשטאנען אלס זכר פונ'ם גרויסען מלחמה-פעריאר און קאלעגיאלע איבערלעבענישען אויפ'ן פראנט. די דאזיגע ארגאניזאציע האט אויך דעם צוועק צו בעקעמפען דעם קאמוניזם, וואס איז אין דייטשלאנד מעכטיגער, ווי אין אלע לענדער.

דייטשלאנד האט זיך, אלזא, ענטוואפענט. אונ-זער ארמעי בעטרעפט 100 טויזענד מאן. די פאליציי דערפילט איהרע פונקציעס אין הסכם מיט די אינ-טערנאציאנאלע נאָרמעס. די געהילפס-פאליציי איז ארגאניזירט געווארען אין די טעג פון דער רעוואָ-לוציע און טראגט אנ'אויסגעשפראכען פאליטישען כאראקטער.

היטלער רעדט דאן וועגען די גרויסע בעוואפ-פענונגען פון די אנדערע פעלקער, און ער דער-קלערט:

אויב די דאזיגע מלוכות ווילען נישט אדורכ-פיהרען די ענטוואפענונגס-פארשריפטען פונ'ם ווער-סאילער טראקטאט, מוז דאן דייטשלאנד ארויסטרי-קען די פאדערונג פון ווערען אין דער היכזיכט גלייכבערעכטיגט. דייטשלאנד וועט נישט קאנען איינגיין אויפ'ן פערבאט צו פאבריצירען געוועהר, אויב דער דאזיגער פערבאט וועט אויך נישט נוגע זיין אנדערע לענדער. דאס הייסט אבער נישט, אז דייטשלאנד שטעלט ארויס פאדערונגען פון בע-וואפענונג, נאר ס'איז בלויז א פערלאנג, אז אויך די אנדערע לענדער זאלען זיך ענטוואפענען — ווייל אהן דעם לעזט דאס פראבלעם פון ענטוואפענונג. איז אויך נישט דעקבאר דער ווירטשאפטליכער וויקער-אויף (אפלאדיסמענטען.).

היטלער בעגריסט נאך דעם פלאן פון מאקדא-נאלד'ן וועגען די 4 גרויסע מלוכות און דעם בעסטעי-גען מאני-פעסט פון רוזוועלט'ן, און ער דערקלערט,

(ווייטער זעה 2-טע זייט)

„סקאלא"-טעאטער שרודמיעסקא 15
מארגען וועלען מיר ענטדעקן דעם
גרויסן סוד
וועגן
לוסי און מישא גערמאן

צוגענומען די רעכט ביי יודען אויף ארבייט און האנדעל אין דייטשלאנד

ביי די יודען ווערען אפגעשטעמפעלט די פעסער

אינסבריק, 17 (י.ט.א. טעלעגראפיש). לויט א פעראָרדנונג פון דער דייטשער רעגירונג, ווערט ביי יודען צוגענומען די רעכט פון האנדעל און ארבייט. די גזירה ווערט אדורכ-געפיהרט אויפ'ן אדמיניסטראַטיווען וועג. די פאליי-צייַ נעהמט צו ביי די יודען די פעסער און ווע-רען אפגעשטעמפעלט, אז זיי האבען נישט קיין רעכט אויף האנדלען און ארבייטען. אזוי ארום ווערען די יודען געצוואונגען צו פערלאזען דייטשלאנד.

יודישע פעטיציעס שוין איבערגעגעבען דעם פעלקער-בונד

פון א גאנצע רייה לענדער און פון יוד. קהלא

גענף, 17 (יט"א טעלעגראפיש) לעאָ מאָצקין, ד"ר עמיל מארגוליעס, ד"ר פיינבערג, דאַצענט פאר אינטערנאציאנאלע רעכט אין גענף ד"ר אסקארד האבען איבערגעגעבען די פעטיציעס צום פעלקער-בונד וועגען די רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד.

ס'זענען אויך איבערגעגעבען געוואָרען פעטיציעס אין נאָמען פון די יוד. דעלע-גאציעס אין פאריז, פון יודיש אמעריקאנישען קאָנגרעס, פון יודישען סיים-קאָלאָ אין פוילען און פון א גאנצער רייהע אָרגאניזאציעס פון אנ-דערע לענדער.

א צווייטע פעטיציע איז אָנגעגעבען גע-וואָרען פון די יודישע אייַנוואוינער אין דייטש-אויבערשלעזיען.

גענף, 17 (ספ. טעל.) אונאָפהענגיג פון די איבערגעגעבען פע-טיציעס, האט דער גענ. סעקרעטאר פון דער פעל-קער-ליגע. בעקומען א פעטיציע פון איינעם א יוד פון דייטשען שלעזיען, וועלכער ווענדעט זיך צום פעלקער-ליגע-ראט, אויפ'ן יסוד פון ארטיקעל 147 פון דער שלעזישער קאָנווענץ, וואָס גיט דאָס רעכט בעזונדערע בירגער פון שלעזיען דירעקט זיך צו ווענדען צום פעלקער-ליגע-ראָט, אויסער די נאָרמאַלע פראָצעדור.

די פעטיציע איז איינגעפּלאָסען אלס דרינ-גענדע און איז מאָטיווירט דורך דער ערנסטער לאגע און סכנה, וואָס בעדראָהט הונדערטער טוי-זענדער יודען.

אויב דער גענעראַל-סעקרעטאַר וועט די פעטיציע אָנערקענען פאר דרינגענד, וועט זי בעטראַכט ווערען אויף דער נאָהענטסטער סעסיע פון ראט, וואָס הויבט זיך אָן דעם קומענדיגען מאָנטאָג.

בעסטיאלישער היטלער-מארד

בערלין, 17 (ספ. טעל.)

א שרעקליכען איינדרוק האט דאָ געמאַכט דאָס בעסטיאלישע ערמאָרדען פון דעם ד"ר פיליפסטאַל — א יוד.

דערמאָרדעט האט מען איהם דערפאַר, וואָס ער האט זיך אָנגערופען צו זיינעם א פאַציענט: „נעהמט איין די רפואה, וואָס איך גיב אייך; אויב דאָס וועט אייך נישט העלפען זאָגט אָפּ די תפלה „פאטער אונזערער", און אויב דאָס וועט נישט האָבען קיין פעולה — זינגט דאָס ליד „האָרסט-וועססעל" (א היטלער-ליד).

וועגען דעם דאָזיגען וויץ האט מען זיך דערוואוסט „וואו מען דארף", און אויך מאָרגען שוין זענען צו דעם יודישען דאָקטאָר געקומען 2 שטורמיסטען וועלכע האָבען איהם אויפס-געוואַלד אַריינגעשלעפּט אין אנ'אויטאָ און אָפּגעפיהרט אין דעם אַמאָליגען „ליבקנעכט-הויז".

דאָ האָט מען דעם דאָקטאָר מורא'דיג גע-טאָרטורעוועט, און ממש צושטעקעוועט מיט די פיס...

מען האָט איהם צובראָכען די ביינער, און מיט די שווערע שטיוועל צוקאַליעטשעט די גירען.

אין דריי טעג ארום האָט איהם די פרוי זיינע געפונען ליגען א גוסס'ען אין א שפּיטאַל.

אויפ'ן צווייטען טאָג איז דער איגקוויזיציע-קרבן געשטאָרבען.

דרשות אין די שוהלען וועגען די יודען-פערפאלגונגען אין דייטשלאנד

ווענדונג פון „אגודת הרבנים" צו אַלע רבנים אין פוילען

וואַרשא, 17 (יט"א טעלעפאָניש)

דער ועד הפועל פון אגודת הרבנים האָט זיך געווענדעט צו אַלע רבנים אין פוילען, אז פון קומענדיגען שבת אָן צו האַלטען דרשות אין די שוהלען וועגען די יודען-פערפאָלגונגען אין דייטש-לאַנד, און צו שטיצען די הילף-אַקציע פאַר די יודישע פליטים פון דייטשלאַנד.

טאָמאַשאָווער פאַבריקאַנט, סאַמועל באָרנשטיין

שיקט איבער 40 שילינג דעם יושר'דיגען ענגלישען קאַפּיטאַן

טאָמאַשאָוו, 17 (טעלעפאָניש)

דער טאָמאַשאָווער פאַבריקאַנט סאַמועל באָרנ-שטיין האָט אין נאָמען פון דער יודישער קהלה איבערגעשיקט קיין לאָנדאָן צו דער דיספּאָזיציע פונ'ם קאַפּיטאַן סטאָרס 40 שילינג, מיט וועלכע ער איז בעשטראָפט געוואָרען דורכ'ן ענגלישען געריכט פאַר'ן אַריינוואַרפען אין דער טעמזע פאַן ראָזענבערגס קראַנץ, וועלכען ער האָט אין נאָמען פון דער דייטשער רעגירונג געהאָט געלייגט אויפ'ן קבר פון אומבעקאַנטען זעלנער.

4 יודישע נפשות דערשטיקט געוואָרען פון רויך

וואַרשאַ, 17 (טעלעפאָניש).

בעת א שרפה אין ראַדזימין זענען אויף טויט דערשטיקט געוואָרען פון רויך 4 פערזאָן: די 35-יעהריגע חנה שפיגעל און איהרע דריי זיהן — מרדכי (8 יאָהר), משה (10 יאָהר) און שמחה (13 יאָהר).

דעם 4-טען זוהן איהרען, יאַנקלען (16 יאָהר אַלט) איז געלונגען אַפּצוראַטעווען.

דער מאָן איהרער איז גראָד אויף דער נאַכט אַרויסגעפאָהרען פון ראַדזימין.

גרויסע רעדע פון היטלער'ן

(ענדע פון דער 1-טער זייט)

אַז עס קאָן גאָר קיין שום רייד נישט זיין וועגען דעם, אַז דייטשלאַנד זאָל אַנגרייפען פראַנקרייך אָדער פוילען... איין פאָלק, וואָס קאָן זיך שרעקען פאַר אַ פרעמדער אינוואַזיע איז — דאָס דייטשע פאָלק.

ער רעדט נאָך וועהר לאַנג וועגען די שלום-טענדענציעס פונ'ם דייטשען פאָלק, וועגען זיין וואוילל-ווילענדיגקייט א. א. וו. א. וו. און זאָגט:

די דייטשע רעגירונג און דאָס דייטשע פאָלק וועט זיך אָבער נישט דערלויבען אונטער קיין שום אויסרייד צו אונטערשרייבען אַזאַ אַמאַך, וואָס וואָלט בעדייט די דיסקוואַליפיקאַציע פון דייטשלאַנד.

קיין פרוב צו בעווירקען די רעגירונג און דאָס פאָלק, און קיין שום דראָהונגען וועלען נישט משפיע זיין אויף צו ענדערען אונזער שטעלונג. דאָס וואָלט אונז שווער געמאַכט צו פערבלייבען ווייטער אין דער פעלקער-ליגע. מיר ווילען אויס-מיידען ווירטשאַפטליכע און פאָליטישע קאַטאַ-סטראָפען. אָבער אין דער ריכטונג פון בעהערשען דאָס בייז איז לעת עתה קיין סך נישט אויפגעטאָן געוואָרען. זינט דער ווערסאַילער טראַקטאַט איז אונטערגעשריבען געוואָרען, געפינט זיך דאָס דייטשע פאָלק אין א טראַגישער לאַגע.

מיליאָנען צושטערטע עקזיסטענצען, א ווירט-שאַפטליכע רואינע און א ריזען-אַרמעע פון אַר-בייטסלאָזע — אָט אַזאָ איז דאָס בילד פון דער סיטואַציע. מיר ווייסען נאָך נישט, צי די אַנדערע פעלקער גיבען זיך אָפּ א דין וחשבון וועגען דעם ענטשלאָסענעם ווילען פון דייטשלאַנד, וואָס וויל אָפּשליסען די פינסטערע תקופה פון די מענשליכע וואַגלענישען און געפינען א וועג צו א פערשטענ-דיגונג צווישען אַלע אויפ'ן יסוד פון גלייכע רעכט! (שטורמישע אַפּלאָדיסמענטען).

* * * * *

נאָך היטלער'ס רעדע לייענט גערינג א רע-זאָלוציע פון די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען, דייטש-נאַציאָנאַלע און דער בייערישער פאָלקס-פּאַרטיי:

„דער רייכסטאַג, אלס די פאָרשטייערשאַפט פון דייטשען פאָלק, בעשטעטיגט די דערקלערונג פון דער דייטשער רעגירונג און איז מסכים מיט איהר אין דער דעצידירענדער פראַגע פון דער גלייכבערעכטיגונג פאַר'ן דייטשען פאָלק".

גערינג פעראָרדענט אַנ'אָפּשטימונג דורך אויפשטיין, און פאַר דער רעזאָלוציע זאָגען זיך אַרויס אַלע פראַקציעס.

עס שטעלען זיך אויך אויף די סאָציאַל-דעמאָקראַטישע דעפּוטאַטען, וועלכע האָבען זיך פאַר דער גאַנצער צייט פון היטלערס רעדען, אָפּ-געהאַלטען פון א וואָס'איר-נישט-איז דעמאָנסטראַציע.

דערנאָך שליסט גערינג די זיצונג מיט דער דערקלעהרונג:

— די וועלט האָט זיך, דערוואוסט, אַז דאָס דייטשע פאָלק איז איינוג, בעת עס האַנדעלט זיך וועגען זיין גורל.

לאָדזער נייעס

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי — — —	71.00
3 פּראָצענטיגע בודאָוולאַנע —	38.50
4 „ דאָלאַרובקאַ —	49.50
7 „ סטאַביליזאַציע (אמ.)	39.25
8 „ וואַרשאַווער פאָנד-בריף	39.25
8 „ לאָדזער „ „	35.75
ענגלישע פונט — — —	30.25
דאָלאַר — אָפיצ. 7.71, נישט אָפיצ. —	7.75
גאָלד-דאָלאַר — — —	9.28
גאָלד-רובּל — — — —	4.88
דייטשער מאַרק — — —	2.00

הנחה-עקזאַמענס

אין דער האַנדווערקער-קאַמער

(א) די האַנדווערקער-קאַמער האָט אָנגענומען אַ ספּעציעלען עקזאַמען-רעגולאַמין, כדי די וואָס האָבען נאָך ביז איצט נישט בעקומען די מייסטער-טיטולען, זאָלען זיי איצט קענען בעקומען.

די הנחה-עקזאַמענס וועהען אָדורכגעפיהרט פאַר'ן 15-טען דעצעמבער ד. י. ביטעס דאַרפען אָפּגעגעבען ווערען ביז'ן 1-טען יוני ד. י. ת'רגענצען קען מען די ביטעס ביז' ן1-טען דעצעמבער ד. י.

ראַדיאָ-פּראָגראַם

דאָנערשטאָג, דעם 18 מאַי 1933

10.00 אוידיציע. 11.40 טאָג-פּרעסע. 11.50 קאָמוניקאַטען. 11.57 צייט-סיגנאַל. 12.05 טאָג-פּראָגראַם. 12.10 קאָנצערט. 12.30 קאָמוניקאַט. 12.35 שול-פריהמאָרגען. 3.10 עקספּאָרט-קאָמוני-קאַט. 3.15 ווירטשאַפטס-קאָמוניקאַט. 3.25 גראַמאָ-פאָן. 3.35 פאָרלעזונג. 3.50 גראַמאָפאָן. 4.25 לעקציע פראַנצויזיש. 4.40 פאָרלעזונג. 5.00 גראַ-מאָפאָן. 5.40 אַקטועלע פאָרלעזונג. 5.55 טאָג-פּראָגראַם. 6.00 לייכטע מוזיק. 6.45 פאַסט. 7.00 פערשידענעס. 7.30 ליטעראַרישע פערטעלשעה. 7.35 ראַדיאָ-פּרעסע. 7.45 אוידיציע. 8.40 קאָנ-צערט. ספּאָרט, קאָמוניקאַטען. 11.20 טאַנץ-מוזיק.

* * *

אויסלאַנד

8.00 פאַריז — אוידיציע. 8.25 לאָנדאָן — אָפּערע פון וואַגנער. 8.30 לאַנגענבערג — סימפ. קאָנצערט. 8.30 מיילאַנד — אָפּערע „גערמאַניאַ". 8.45 ברעסלוי — אָפּערע פון וואַגנער. 9.00 וויען — סימפ. קאָנצערט. 9.15 מינכען — סימפ. קאָנ-צערט.

אויפקלערונג

מיר האָבען דעם כבוד אויפצוקלערען, אַז די אויסאַרבייטונגען „אָדאָל" זענען פּראָדוצירט אין לאַנד, די פאַבריק און די פערוואַלטונג גע-פינען זיך אין לעמבערג, און די אַקציעס געפינען זיך אין פוילישע הענד. די איינצעלהייטען זענען געגוג בעקאַנט דעם סוחרטוב פון דער קאָסמעטיש-כעמישער בראַנזשע און מיר מאַכען עס בעקאַנט דעם ברייטען כלל קאָנסומענטען. 2696

קאָסמעטיש-כעמישע אינדוסטריע

Odol Cie S. A 1 Lwów.

טעאַטער „סקאַלאַ"

סוקצעס! ענטציקונג! בעגייסטערונג!

היינט, דאָנערשטאָג, 9 אָוו. צום 27. מאָל

פּאָפּולערע פּרייזען פון 60 גר. ביז 2.20

די גרעסטע אַמעריקאַנער סטאַר-קינסטלער

פּרעזענטירט מ. ווינדער פאַר לאָדז

לוסי און מישא גערמאַן

אין זייער לעצטער טריאומף. טעאַטער-סענסאַציע

מאַמע און שוויגער

אין 3 אַקטען פון קאַלמאַנאָוויטש, מוזיק ראַסקאָטסקי

זונטאָג, דעם 21-טען, 12 פאַרמיטאָג

3-טע פריהמאָרגען-פאָרשטעלונג

פאַר די ברייטע מאַסען און אַרבעטער-אינטעליגענץ

פּרייזען פון 50 גר. ביז 1.50

לוסי און מישא גערמאַנ'ס גרעסטע סענסאַציע

„מאַמע און שוויגער"

די טעג די 2-טע פּרעמיערע!

פון לוסי און מישא גערמאַן

אזוי איז דאָס לעבען!

בילעטען אין קאַסע פון 11—2 און פון 5 נ"מ.

שולחים אנחנו בזה ברכתינו

ברכת מז"ט לידידינו

מר אייכענבוים ורעיתו

להולדת להם בנם היקר וגדלהו

על במתי ההצלחה.

בברכת

ש. גאָלדרינג ורעיתו.

אויגען - קליניק

מיט שטענדיגע בעטען פון

Dr. B. Donchin

פּיעטריקאָווער 90, טעלעפ. 221-72

נעהמט אָן שטענדיגע אויגען - קראַנקע (צוועק אָפּעראַציע א. ז. וו.), ווי אויך אַמבולאַטאָרישעס פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אָוענד.

ביליג! ביליג! ביליג!

צוליב'ן קריזיס האָב איך רעדוצירט די פּרייזען

אויף די

ווייַנען

פון דער בעריהמטער וויין-פירמע

שולדענרייך וואַרשא, פראַנציסקאַנער 11

מיט פאָלגענדע פּרייזען:

Nr. 33	נור 1.60 זל. א פלאַש
Nr. 65	2.00 זל. האַלב גענצערס,גענצערס און זיס
Nr.88 און Nr.89	2.40 זל. „ „ „ „ „
105 № און №106	3.00 זל. „ „ „ „ „
Nr. 3000	4.00 זל. „ „ „ „ „
Nr. 112	6.50 זל. „ „ „ „ „

ביי מיר צו בעקומען פערשידענע כרמל-ווייַנען און ליקערען. קומט און איבערצייגט אייך!

מיט אַכטונג גוטמאַן!

11 פּלאַץ וואָלנאַשטשי 11, טעל. 158-20.

לאדז, 18 מאי 1933

„נייער פאלקסבלאט"

לאדז, 18 מאי 1933

דאנציג בעדראהט פון היטלעריזם

אינטערנאציאנאלע בעדייטונג פון וואהל-קאמף אין דער פרייסטאט

אין דאנציג קומט די וואהל-קאמפאניע צום ארטיגען סיים צום א. ג. פאלקסטאג. די קאמפאניע דערמאנט פולשטענדיג די וואהלען, וועלכע זענען מיט עטליכע חדשים צוריק פארגעקומען אין דייטשלאנד. און אויב עס איז דערווייל נאך נישט אונטערגעצונדען געווארען די געביידע פון סיים, איז עס מסתם בלויז דערפאר, ווייל היטלער און גערינג וואלטען אזוי ארום אליין זיך מודה געווען צו דער שרפה פון רייכסטאג. דער טעראר און די געוואלד-טאטען פון די דאנציגער היטלערליים זענען געווענדעט געגען די פאליאקען, יודען און מארקסיסטען, אלץ לויט'ן סיסטעם, וואס איז אנגענומען אין דייטשלאנד. בעזונדערס שטארק איז דער טעראר געגען די סאציאליסטען, וועלכע האבען ביז איצט געהאט די שטארקסטע פראקציע אין פאלקסטאג.

דער ביזאיצטיגער פאלקסטאג איז בעשטאנען פון די פאלגענדע פראקציעס: 19 סאציאליסטען, 13 היטלעראווצעס, 11 צענטער, 10 נאציאנאליסטען, 10 פון דער א. ג. נאציאנאלער קאנצענטראציע, 7 קאמוניסטען און 2 פאלאקען. די היטלעראווצעס גייט קודם כל אין דעם, אפצושוואכען די סאציאליסטען און אליין צו פארנעהמען זייער ארט, כדי שפעטער אינאיינעם מיט די נאציאנאליסטען, און אויב עס וועט זיין נויטיג, מיט דער הילף פון צענטער צו בעהערשען דעם דאנציגער סענאט, ד. ה. די דאנציגער רעגירונג. האבענדיג די מאכט אין די הענד, וואלטען די היטלעראווצעס בעקומען א נייעם שטיץ-פונקט פאר זייערע אימפעריאליסטישע אפעטיטען זיי וואלטען בעקומען א ניי געווער געגען פוילען. ווי אזוי עס וואלט זיך דאן געשטאלטעט די לאגע פון די יודען און פון די סאציאליסטען איז זיך לייכט פארצושטעלען. דאס איבערנעהמען די מאכט אין דאנציג דורך די היטלעראווצעס וואלט אייגענטליך געבראכט דערצו, אז די פרייסטאט וואלט פאקטיש געווארען א טייל פון דייטשלאנד, פארלויפיג בלויז פון מזרח פרייסען, מיט וועלכען די שטאט גרעניצט זיך דירעקט, ווייל עס איז שווער זיך פארצושטעלען, אז דאנציג, וואו די מאכט וואלט געלעגען אין די הענד פון די נאציאנאל-סאציאליסטען, זאל איבערראגען וועלכע עס איז פאקטישע גרעניצען צווישען זיך און היטלעריסטישען פרייסען.

דער היטלעריזם וואלט אזוי ארום אויף א גאנץ לעגאלען אופן פארגרעסערט זיינע איינפלוסען און זיינע רעוואנש-מיטלען לגבי פוילען.

אמת, דאנציג ווערט רעגירט לויט א בעזונדערער קאנסטיטוציע, וואס איז גאראנטירט דורך דעם פעלקער-בונד, אין דאנציג זיצט א פארטרעטער פון פעלקער-בונד, דער הויך-קאמיסאר. די היטלעראווצעס האבען אפילו פערזיכערט, אז באם זיי וועלען איבערנעהמען די מאכט, וועלען זיי אפהיטען די קאנסטיטוציע און די טראקטאטען, מיט וועלכע די פרייסטאט איז געבונדען, אבער גלויבען אין דעם אמת פון די היטלעריסטישע רייד קאנען בלויז אזעלכע פאליטיקער ווי די ענדעקעס אדער עטליכע בעגייסטערטע אנהענגער פון היטלער-רעזשים, ווי א שטיינער דער ווילנער סאנאציאנישער מאנארכיסט דעפ. מאצקעוויטש. די לעצטע טעג האט מען טאקע געזעהן, ווי הייליג עס זענען פאר'ן היטלער-רעזשים די טראקטאטען, ווי דאס נאצ.-סאצ. דייטשלאנד בעציהט זיך צו דער פראגע פון בעוואפנונג, ווי אין עסטרייך ווערט געפיהרט א ריזיגע אקציע מצד די היטלעראווצעס פאר „אנשלוס". וועגען דעם אינערליכען רעזשים וועלכען די היטלערלייט וואלטען איינגעשטעלט אין פאל, ווען זיי ווערען די בעלעבאטים פון דער פרייסטאט, זאגט עדות דער פאקט, וואס נאך אין דער צייט פון דער וואהל-קאמפאניע האבען זיי געוואלט מיט געוואלד פערכאפען די ארבייטער-פעראיינען און זייער פערמעגען און האבען געבראכט צו אן אלגעמיינעם שטרייק פון די ארבייטער אין דאנציג.

אויב אזעלכע און ענליכע זאכען קומען פאר אין דייטשלאנד און אין קיין לאנד טרעפען די מעשים נישט אן אויף קיין ווידערשטאנד (סיידען א מאראלישען) איז עס דערפאר, ווייל דייטשלאנד איז א סובערענע מלוכה און אין אייראפע ווערט הייליג אפגעהיט דער פרינציפ פון נישט אריינמישען זיך אין די אינערליכע ענגעלעגענהייטען פון אנ'אנדער לאנד, מעג מען דארט אפילו אויסראטען טויזענטער בירגער. דאנציג איז אבער אונטערגעווארפען דער אויבערשטער מאכט פון פעלקער-בונד, וועלכער גאראנטירט, ווי געזאגט, אז עס וועלן דארט אפגעהיט ווערן די טראקטאטען און די קאנסטיטוציע. דערווייל אבער זעהען מיר, אז אין דאנציג קומען פאר זאכען, וועלכע זענען אין פולען ווידערשפרוך צו דער קאנסטיטוציע און צו די יסודות, אויף וועלכע עס איז געבויט די גאנצע פרייסטאט. און דער פעלקער-בונד שווייגט און ריהרט נישט מיט קיין פינגער צו אינטערווענירען אין די דאנציגער ענינים. פון דייטשלאנד קומען אלע מאל אן שטורמלייט קיין דאנציג, דעם צוואנציגסטען מאי דארף דארט פארקומען א גרויסע דעמאנסטראציע פון די היטלערליים, צו דער דעמאנסטראציע זאלען קומען נאצים פון פערשידענע דייטשע שטעט. פון די אמטען ווערען ארויסגעווארפען געגנער פון היטלעריזם, זיי ווערען טעראריזירט און עס זענען געוועזען אויך פאלען פון מארד-טאטען. אלע בעאמטע פון דער דאנציגער מיליץ (שוצפאליציי) און פון דער קרימינעלער פאליציי געהערען צו די נאצ.-סאציאליסטען און אויף א פערזאמלונג פון דער דאנציגער פאליציי האט די טעג איין בעאמטער ערקלערט, אז ער האלט פאר פיל וויכטיגער זיין צוגעבונדענקייט צו דער דייטשער מלוכה, איידער צו דער דאנציגער קאנסטיטוציע.

אט די אלע פאקטען זענען א בולטע פערלעצונג פון די טראקטאטען, מיט וועלכע דאנציג איז געבונדען און פון דער דאנציגער קאנסטיטוציע. אבער דער פעלקערבונד קוקט זיך צו צו דעם אלעמען און שווייגט. דער פעלקערבונד נעהמט אויף שווייגענדיג די מעטאדען, וואס ווערען איצט אנגעווענדעט ביי די וואהלען צום פאלקסטאג, הגם עס איז דאך א קלארע זאך, אז די וואהלען טראגען ווייט נישט קיין לאקאלען כאראקטער און עס איז דעריבער אויסערגעווענליך וויכטיג אין אינטערעס פון אינטערנאציאנאלען שלום, אז די וואהלען זאלען זיין ערליכע און די שטאט זאל נישט אריבערגיין אין די הענט פון די היטלערלייט.

די פוילישע רעגירונג היט אפ דערווייל אין דער פראגע פון דאנציג די פולע רוהיגקייט. דאס הייסט אין דער פאליטיק האבען קאלטע נערוען, הגם פון דער סאנאציע-פרעסע האט מען שוין געהערט שטימען, אז כדי צו פערמיידען דראהענדיגע קאנפליקטען, וואלט פיל ען געדארפט אוועקשטעלען אפען די פראגע וועגען איינפיהרען אין דאנציג אנ'אינטערנאציאנאלע פאליציי, וואס זאל אפהיטען די זיכערקייט און די ארדנונג אין דער שטאט. די געשעהענישען אין דאנציג ווערען מיט דער גרעסטער אויפמערקזאמקייט פערפאלגט אין אויסלאנד, ווייל מ'גיט זיך אפ א דין וחשבון, אז דאנציג איז דאך איינער פון די פולווער-מאגאזינען, פון וואנען עס קאן קומען א נייע אייראפעאישע קאטאסטראפע.

וואס גיכער: די טפשות, צי די בעסטיאלישקייט

דער גרויסער פראנצויזישער שרייבער ראמען ראלאן וועגען רעזשים פון די האלב-אנאלפאבעטישע בארבארען

דער בארימטער פראנצויזישער שרייבער ראמען ראלאן, איינער פון די גרעסטע שריפטשטעלער פון אונזער צייט, האט פארעפענטליכט אן אפעל געגען די מעשים-תעתועים וואס ווערען אפגעטון אין דער היטלער-מדינה. דער גרויסער הומאניסט, וועלכער האט אין זיינע ביכער געפרעדיגט די שענסטע אידעאלען פון דער מענשהייט, שרייבט אין זיין אפעל:

לגבי די יודען-רדיפות אין דייטשלאנד ווייסט מען נישט, וואס מען דארף אייגענטליך פאראורטיילען: צי די טפשות, צי די בעסטיאלישקייט פון דער איצטיגער דייטשער רעגירונג. זייט יאהרהונדערטער האט מען נאך נישט געזעהן אזא זאך, אז א רעגירונג זאל בעוואוסטזיניג שטרעבען צו פערניכטען די גייסטיגע און די מאטעריעלע גיטער פון אייגענעם לאנד, און די אקציע פון דער דייטשער רעגירונג מאכט א נאך מעהר לעכערליכען איינדרוק (ווען זי וואלט נישט געווען אזוי טראגיש ווייטאגדיג) וואס דאס זענען גראד נאציאנאליסטען, וואס ברענגען זייער לאנד דעם גרעסטען שאדען. די דאזיגע פאר־ווענטיוס פון מאכט און פון קולטור מוזען זיין אונגעהויערע עמי-הארצים אויב זיי דערמאנען זיך נישט אז די גרויסע דייטשען פון דער קלאסישער עפאכע, ווי דער פרעכטיגער לעסינג וואס זיין אנדענק דארף פאר זיי זיין הייליג, האבען געליבט און געאכטעט די אנגעזעהענע יודען. די רויע פויסט פון היטלעריזם איז פון גערינגען שלאגט אין פנים דעם מחבר פון „נאטאן דער ווייזע". דער היטלעריזם ערשיינט אין די אויגען פון דער וועלט אלס שווינדעל איבער דעם גרויסען דייטשען פאלק מצד א קליין הייפעל נישט דערלערנטע ווילדע ברואים, וואס זייער שוואכער און צו געוואלט-טאטען גענייגטער מארך איז פארטומעלט געווארען; דהיינו די פאראדאקסען פון גאבינאס ביכער (גאבינאס א פראנצויזישער מחבר, אויטאר פון דער ראסען-טעאריע, וועלכע בילדעט איינעם פון די היטלעריסטישע פאליטישע זיילען) פון דעם גאבינא, וואס זיין טעאריע וועגען ראסען-אונגלייכהייט, וועלכע די האבען שלעכט פארשטאנען, האט געשאפען א אהנזיניגע גאווה אז איין טייל פון פאלק איז כלומרשט ווייניגער ווערטפול איידער דער צווייטער.

איך קאן נישט דאס דייטשע פאלק מאכען פאר פאראנטווארטליך פאר די אומוועגען פון זיין איצטיגער לאמיר האפען, נישט לאנגדויערנדיגער רעגירונג. מיר פיהלען זיך ווייטער ברידערליך פערבונדען מיט דעם דייטשען פאלק, מיר ווינשען נאר, אז עס זאל אויפוואכען און זאל זיך אפרייניגען פון אט דעם שענדליכען קאשמאר.

די ברוינע פעסט האט פון סאמע אנהויב אן איבערגעשטיגען די שווארצע פעסט, דער היטלעריסטישער פאשיזם האט אין משך פון איין חודש אפגעטון מעהר אומווירדיגע אקטען פון געוואלט, איידער זיין מוטער און מייסטער, דער איטאליענישער פאשיזם אין משך פון צעהן יאהר. די שרפה פון רייכסטאג, וועלכע האט די אלע טאטען געזאלט בערעכטיגען, איז אנ'אקט פון געמיינער פאליציי־אנישער פראוואקאציע, וואס בנוגע איהר וועט קיינער אין אייראפא זיך נישט לאזען אפנארען.

פאר דער עפענטליכער מיינונג פון דער וועלט שטעלען מיר אט די אלע געוואלט-טאטען און שקיים אונטער דעם שאנד-סלופ: די גאנצע מאכט אין די הענד פון א רעאקציאנערער געוואלט-פארטיי; יעדער פערברעכען איז פון פריהער אויס בערעכטיגט; יעדע פרייהייט פון ווארט און פון געדאנק איז דערשטיקט; אונערהערטע פאליטישע אינגערעכטיגקייט אזש ביז איבער די שוועלען פון די אקאדעמיעס, פון וועלכע מען האט ארויסגעווארפען די קלייגע צאהל שרייבער און ארטיסטען, וואס האבען געהאט דעם מוט אפצוהיטען די אייגענע מיינונג; ארעסט פון די אנגעזעהענסטע מענער נישט בלויז פון די רעוואלוציאנערע פארטייען, נאר אויך פון די קרייזען פון די סאציאליסטען און פון די בירגערליכע; פאקטישע איינשטעלונג פון אויסנאהמס-צושטאנד אין גאנץ דייטשלאנד; אפשאפונג פון די עלעמענטארסטע רעכט און פרייהייטען אויף וועלכע עס שטיצט זיך די גאנצע מאדערנע ציוויליזאציע.

מיר ווענדען זיך צו אלע שרייבער, צו אלע פארטרעטער פון דער עפענטליכער מיינונג, צו אלע מענשען אין אייראפא און אין אמעריקא וועלכע בעזיצען, נישט קוקענדיג אויף זייער פארטיי-אנגעהעריגקייט, א געפיהל, וואס ערלויבט זיי נישט נידריג צו שטעלען די מענשליכע ווירדע, זיי זאלען זיך פעראייניגען צו אונזער פראטעסט און זאלען פארשטיין די סאלידארישקייט, וואס פערבינדט אונז מיט די אלע, וועלכע קעמפען געגען צווילדעוועטען טעראריזם, געגען רעאקציע, וואס רעכענט זיך נישט מיט קיין שום טאראמאזען און סקרופולען

שטעלונג פון ועד-הקהלות אין ענגלאנד צו דער לאגע פון יודען אין דייטשלאנד

גרויסע דיסקוסיע אין ועד-הקהלות וועגען פראקלאמירען אנ'אפיציעלען באיקאט פון דייטשע סחורות

לאנדאן (יט"א) אויף דער לעצטער זיצונג פון ועד-הקהלות (באורד אוו דעפיוטיס) האט ה' לעאנארד מאנטעפיארע, דער פארזיצער פון „דזשאינט פארעין קאמיטע", אפגעגעבען א בעריכט וועגען דער לאגע פון די דייטשע יודען. ה' מאנטעפיארע האט ערקלערט צוו. אנד.:

די נאצי'ס נעהמען אן כסדר אלץ פרישע שריט צו בעזייטיגען יודען פון אלע צווייגען פון פראפעסיאנעלען לעבען. מענשען מיט אזעלכע וועלט-בעריהמטע נעמען ווי פריץ האבער, דזשעמס פראנק, מארטין וואלף און מאקס ליבערמאן זענען צווישען די יעניגע, וואס מוזען גיין. די דאזיגע מענשען זענען נישט צוגעגרייט אראבצוזינקען צום מעמד פון „שוץ-יודען".

פון דער מעדיצין און יוריספרודענץ ווערען ארויסגעווארפען מענשען, וואס זענען דער רוהם פון דער וויסענשאפט. די דאזיגע מענשען ווערען געבראכט פאר קרבנות אויפ'ן מזבח פון דער אומברחמנות'דיגקייט.

מען יאגט ארויס מענשען, וואס האבען זייערע זיהן פערלוירען אין קריג אדער וואס האבען זיך אין איהם אליין בעטייליגט. איך האב אליין געזעהן מענשען, וועלכע מען האט בעזייטיגט פון געריכטס-וועזען, הגם זיי זענען דעקארירט מיט הויכע דייטשע מלחמה-אויסצייכנונגען. דאס ווערט בעטון מיט דער נייער פראקטיק פון אדמיניסטראטיווע שיקאנען.

דאס זעלבע איז אין דער מעדיצין. 80% פון די דייטשע פאציענטען בעקומען מלוכה'שע מעדיצינישע הילף, און זיי טארען נישט בעהאנדעלט ווערען דורך א יודישען דאקטאר. א רעצעפט פון א יודישען דאקטאר ווערט געוועהנליך נישט אנגענומען אין אפטייק. די דאזיגע אויסראטונגס-פאליטיק ווערט געפיהרט אהן רחמנות אין אלע עקאדעמישע בערופען.

עס דארף פעסטגעשטעלט ווערען, אז אין ענגלאנד ווערט די עמפערונג געגען היטלער-דייטשלאנד געטיילט נישט בלויז דורך יודען. זי דאמינירט דורך אלע קלאסען און שאטירונגען פון דער ענגלישער עפענטליכער מיינונג. מיר האבען אויף אונזער זייט אויך די סימפאטיע פון זיין מאיעסטעט'ס רעגירונג. מיר מוזען אבער געדענקען, אז די רעגירונג מוז זיך בעשעפטיגען מיט אנדערע פראבלעמען: ענטוואפנונגס-קאנפערענץ, עקאנאמישע וועלט-קאנפערענץ און אנדערע.

ה' מאנטעפיארע לעזט דאן פאר אנ'ערקלערונג, וואס דער „דזשאינט פארעין קאמיטע" האט בעקומען פון ערצבישאף פון קענטערבארי, וועלכער טיילט אין איהר מיט זיין גרייטקייט צו בעטייליגען זיך אין א פראטעסט-מיטינג, וואס זאל גערופען ווערען דורך דעם לארד-מעיאר פון לאנדאן און אויף וועלכען עס זאלען זיין רעפרעזענטירט אלע ריכטונגען פון דער לאנדאנער עפענטליכער מיינונג.

מיר פרובען טון, וואס עס איז פאר די מענשען, וואס זייערע קאריערעס זענען רואינירט געווארען און פאר די יעניגע, וואס בעמיהען זיך צוריקצושטעלען זייערע עקזיסטענצען אין דייטשלאנד.

עס ענטוויקעלט זיך ארום בעריכט א ברייטע דיסקוסיע. ה' סימאן מארקס ערקלערט, אז פיל זענען נישט צופרידען, וואס די פאליטישע ארבייט ווערט דורכ'ן קאמיטעט געפיהרט מיט ווייניג ענערגיע. ער שלאגט פאר, אז דער קאמיטעט זאל איינלאדען ד"ר ווייצמאנען און בעטען איהם איבערצונעהמען די ליטונג פון א ברייטערער פאליטישער אקציע.

פ. הארוויץ: מיר דארפען וויסען, צי האט דער ועד-הקהלות א גענוי-אויסגעארבייטען פאליטישען פלאן און ווי זעהט ער אויס. מען האט אונז געזאגט, אז דער ועד איז געגען באיקאט פון דייטשע סחורות. דאס איז נישט דאס, וואס מיר האבען געמעגט ערווארטען.

מיריל הענריקס: מיר פאדערן פראקלאמירען דעם באיקאט.

רעד. מאריס מייער: אומגליקליכערווייז איז די פאליטיק פון ועד אנ'איינהייטיגע. דאס איז די פאליטיק פון אסימילירט יודען.

לעאנארד שטיין: אונזער אייציגער וואפען איז די בריטישע עפענטליכע מיינונג: היטלער וועט זיך מוזען צוהערען צו דער דאזיגער מיינונג.

דעפ. מאיאר נייטהען: איך פערזענליך שטיץ אונטער די באיקאט-לאזונג.

ישראל קאהען: עס איז געקומען די צייט, אז דאס ענגלישע יודענטום זאל זיך בעראטען מיט די לידער פון יודענטום אין אלע לענדער. ער

(ווייטער זעה 8-טע זייט)

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

דאנערשטאג 18 כב אייר תרצ"ג

מאי

זון-אויפגאנג 3.37
זון-אונטערגאנג 7.28

פון האנדעלס-געריכט

פאבריק פון עלעקטרישע לעמפלעך „ארגאן" אונטער אופאדלאשטש. — פירמע „ברידער ר. און מ. ווייס" רעגולירט אויף 70 פראצענט

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון האנדעלס-געריכט איז פערעפענטליכט געווארען "יג'אופאד-לאשטש דער פירמע „ארגאן", פאבריק פון עלעקטרישע לעמפלעך. אלס קוראטאר איז נאמינירט געווארען אדוו. רוטקאווסקי. געריכט-קאמיסאר — האנדעלס-ריכטער ווייגט.

דער טערמין פון ציטוו. פערעפענטליכען דעם אופאדלאשטש איז בעשטימט געווארען אויפ'ן 1-טען יאנואר 1933.

* * *

אין שייכות מיט דעם אופאדלאשטש פון דער פירמע „ברידער בוסקאוואדא" איז אויפ'ן ארט פון דעם ביזאיצטיגען סינדיק אדוו. גאלדרינג נאמינירט געווארען אדוו. צימערמאן.

דאס געריכט האט אויפ'ן ארט פון דעם ביזאיצטיגען סינדיק פון יאניגא סאקאלאווסקא (אנדזשעיא 4) נאמינירט דעם קרעדיטאר קארל גאסטאמסקי.

* * *

אויף דער זעלבער זיצונג, האט דאס געריכט בעשטעטיגט דעם רעגולאציע-אפמאך פון דער פירמע „ברידער ר. און מ. ווייס" (פל. וואל-גאשטשי 7) מיט די קרעדיטארען. די פירמע רעגולירט אויף 70 פראצענט.

בעפרייט די ארעסטירטע 26 פערזאן

זיי האבען זיך שריפטליך פערפליכטעט נישט צו ארגאניזירען קיין נייע עקסצעסען

(2) ווי בעקאנט האט פאליציי ארעסטירט 26 פערזאן אויף א פערזאמלונג פון דער „סטר. נארא." צווישען די ארעסטירטע האבען זיך אויך געפונען דער געוו. ריכטער און אדוו. קאוואלסקי און דער אגיטאטאר פון דער זעלבער ריכטונג גושעגאזשאק פון גאליציען.

די פערזאמלונג איז אויפגעלעזט געווארען גראד אין מאמענט, ווען גושעגאזשאק האט געהאלטען א שטורמישע רעדע.

נאך דער ערשטער אויספארשונג זענען די ארעסטירטע בעפרייט געווארען.

ווי מיר דערוויסען זיך האבען די ארעס-טירטע טוער פון דער „סטראניצטווא נאראדאווע" אונטערגעשריבען א דעקלעראציע אין וועלכע זיי פערפליכטען זיך נישט צו בעטייליגען זיך אין ארגא-ניזירען, וועלכע עס איז עקסצעסען, ווייל עס זע-נען פערהאן בעווייזען, אז גרויסע מאסען-ארויס-טרעטונגען זענען געווען פון פריהער צוגעגרייט.

שטארקע באיקאט-אקציע אין לאדז

אויף סחורות פון דייטשלאנד

דייטשלאנד ווערט מיט א שנעלען טעמפא ארויסגעשטויסען פון לאדזער האנדעלס-מארק

אויף א זיצונג פון דער גאלאנטעריע-סעקציע ביים קאמיטעט צו בעקעמפען די יודען-פערפאל-גונגען אין דייטשלאנד, זענען דעמאנסטרירט גע-ווארען א גאנצע רייה ארטיקלען נייה-גארן איני-יענדישע און אנדערע אויסלענדישע, טשעכישע, פראנצויזישע און ענגלישע, וועלכע קענען פער-טרעטען דעם דייטשען נייה-גארן. ס'איז אויך בעשלאסען געווארען, זיך צו ווענדען צו אויסלענ-דישע פירמעס (אויסער דייטשלאנד) צוצושטעלען אפערטען אויף גאלאנטעריע-ארטיקלען, ווי: נאדלען, שפילקעס, פערזיכער-נאדלען א. ד. גל.

אויף א קאנפערענץ מיט אינזשיניערען עלעקטראטעכניקער איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז א גאנצע רייהע עלעקטרישע און ראדיא-צוגאבען, וועלכע זענען ביז איצט אימפארטירט געווארען פון דייטשלאנד, קענען פערטרעטען ווער-רען מיט אינלענדישע און מיט אנדערע אויס-לענדישע ארטיקלען.

אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס מאנכע יו-דישע צייטונגס-קאנטארען ציהען ווייטער איבער צייטונגען און וואכענשריפטען פון דייטשלאנד, האט דער קאמיטעט זיך געווענדעט צו די ווארשעווער צייטונגס-פערלאגען, זיי זאלען אויסאיבען א דרוק אויף די דערמאנטע קאנטארען, זיי זאלען זיך אונטערווארפען דעם בעשלוס פון קאמיטעט.

צום קאמיטעט קומען אן צלם מצהר אדרע-סען און אפערטען פון אויסלענדישע איינקויפס-קוועלען, וועלכע קענען פערטרעטען דייטשלאנד אויפ'ן לאדזער האנדעלס-מארק.

אינפארמאציעס גיט דער סעקרעטאריאט פון קאמיטעט, פיעטריקאווער 10, ערשטער שטאק, פראנט.

שוין באלד ווי אויפן כינעזישען פראנט...

טשאנג—קיי-שעק האט צו'שעקט 2 ווייבער...

(א) אין שטאטישען געריכט איז נעכטען בע-טראכט געווארען א כאראקטעריסטישער פראצעס פון צוויי כינעזער, וועלכע האבען שטארק צושלאגען צוויי פרויען.

די כינעזער טשאנג-קיי-שעק און כאן-קעי-נג, האבען געוואוינט אלס סובלאקאטארען ביי דער פרוי זוזאנא ווייקאף, אויף שיענקיעוויטש 95. די כי-נעזער, וועלכע האנדלען מיט כינעזישע צאצקעס האבען צונויפגעלט אראפגענומען די קליאמקע פון דער טיר, כדי קיינער זאל נישט קענען אריינקומען אין זייער צימער, ווען זיי זענען נישטא אין דערהיים צוליב דעם איז צווישען די כינעזער מיט דער בעל-הבית'טע אויסגעבראכען א מחלוקה, די כינעזער האבען זיך א כאפ געטון פאר די מעסער'ס, די פרוי איז קוים געלונגען צו אנטלויפען.

צומארגענס ווען די פרוי איז געקומען אהיים, איז זי צוזאמען מיט איהר מוטער בעפאלען געווא-רען פון די „געלע" סובלאקאטאר'ען, וועלכע האבען זיי גאר וואזשני צע'מימית'ש.

פאבאר פון יאהרגאנג 1912

היינט, דאנערשטאג, דעם 18-טען ד. ח. דארפען זיך שטעלען פאר דער קאמיסיע נומער 1 (אל. קאשטשושקי 21) די פאבאראווצעס פון יאהר-גאנג 1912, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 3-טען קאמיסאריאט מיט די אותיות:

Ł Sch Sz S

פאר דער פאבאר-קאמיסיע נומער 2 (אגרא-דאווא 34) די פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1912, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 4 פאליציי-קאמיסאר-יאט מיט די פאמיליען-נעמען אויף די אותיות:

S Sch Sz Ś Z Ż Ź

פאר דער פאבאר-קאמיסיע נומער 3 (פיעט-ריקאווער 165) די פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1910, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 8-טען און 9-טען קאמיסאריאט:

אלע אותיות.

מארגען, פרייטאג, דעם 19 ד. ח. דארפען זיך שטעלען פאר דער קאמיסיע נומער 1 (אל. קאשטשושקי 21) די פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1912, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 3-טען קא-מיסאריאט מיט די אותיות:

T U Z Ź Ż

פאר דער פאבאר-קאמיסיע נומער 2 (אגרא-דאווא 34) דארפען זיך שטעלען די פאבאראוו-צעס פון יאהרגאנג 1912, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 6 פאליציי-קאמיסאריאט

אלע אותיות.

פאר דער פאבאר-קאמיסיע נומער 3 (פיעט-ריקאווער 165) די פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1910 און 1911, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און 11 פאליציי-קאמיסאריאטען

אלע אותיות.

שטרייק-בעוועגונג

(2) דער שטרייק פון שייבלערס מייסטערס, אויף דער נייער וועבעריי, האט זיך נעכטען פערענדיגט.

* * *

(2) דער שטרייק אין דער טאמאשאווער זייד-פאבריק דויערט ווייטער, אויף דער אלארמי-רענדע דעפעשע פון די שטרייקענדע ארבייטער, האט די צענטראל-מאכט זיי נאך נישט געענט-פערט.

* * *

(2) דער לאנגדויערנדער שטרייק אין לאנדסבערגס פאבריק אין טאמאשאוו איז נעכטען פערענדיגט געווארען.

* * *

(א) אין איניגע צעגעלניעס, אין דער לאד-זער סביבה זענען אויסגעבראכען שטרייקען, צוליב עקאנאמישע סבות, עס שטרייקען העכער 500 ארבייטער.

א ווארשאווער גנב „גאסטראלירט" אין לאדז

ביי א קעשענע-גנבה אויפן באלוטער-מארק איז ער ארעסטירט געווארען

(2) אויפ'ן באלוטער מארק האט א גנב גע-פרובט ארויסשניידען א קעשענע ביי א פויערן, וועל-כער האט געווארט אויפ'ן צופאהר-טראמוואי. דאס שטיקעל „ארבייט" איז דעם קעשענע גנב נישט גע-לונגען, ווייל דער געליטענער האט בעצייטענס געמאכט אן אליארם.

דער גנב איז א צושראקענער געלאפען און פאר-ליציאנטען האבען איהם נאכגעיאגט. נאך א לאנגען געיעג האט מען דעם גנב פערהאלטען.

אין דריטען פאליציי-קאמיסאריאט האט זיך ארויסגעשטעלט, אז דער ארעסטירטער איז דער לאנג געזוכטער ווארשאווער גנב ראמאן יוענצעל, וועלכער האט עוקר געווען פון ווארשא, ווייסענדיג, אז פאליציי זוכט איהם און איז געקומען קיין לאדז „ארבייטען" אויפ'ן היגען בארדן.

ווי מען זעהט האט איהם די לאדזער פרייע לופט נישט געדינט און ער איז איינגעפאלען אין ארעסט.

א קאטאסטראפע מיט אונגארישע לופט-פליהער

(2) אין דארף ליפקי, לעבען שעראדז, איז נעכ-טען נאכמיטאג אראפגעפאלען אן אעראפלאן וועל-כער איז פערביגעפלויגען, צום גליק איז דער אערא-פלאן נאר לייכט בעשעדיגט געווארען און די צוויי פאסאזשירען זענען אפגעקומען בלויז מיט שרעק.

ווי עס האט זיך באלד ארויסגעשטעלט זענען די צוויי פאסאזשירען אונגארישע לופט-פליהער, וועלכע האבען זיך בעטייליגט אין אינטערנאציאנא-לען וועט-פליה קיין ווין. אויף א טעלעפאנישע מיטטיילונג האט מען פון לאדז ארויסגעשיקט הילף אויפ'ן ארט פון דער קאטאסטראפע, דער צושעדיג-טער אעראפלאן איז אין משך פון איניגע שעה צורעכט געמאכט געווארען און די פליהער זענען שפעט אין אווענד ווייטער געפלויגען אין דער גע-צילטער ריכטונג.

טאג-באטיצען

ברויט פאר די פליטים!

טאג-טעגליך קומען איצט קיין לאדז נייע קרבנות פון היטלער'ס מדינה, נייע יודישע פליטים פון דייטשלאנד. די צאהל פון די ענטלאפענע יודען פון דייטשלאנד איז היינט אין די „רוהיגע צייטען" א סך גרעסער, ווי אין די ערשטע צייטען, ווען די גאנצע יודישע און נישט-יודישע וועלט איז אזוי אויפגעשטורעמט און אויפגעטרייסעלט געווארען.

די ערשטע פליטים זענען ענטלאפען טייל-ווייז בלויז פון שרעק און טיילווייז פון קלעפ. די איצטיגע פליטים זענען שוין כמעט אלע געשלא-גענע און געפייניגטע. זיי זענען ענטלאפען פון הונגער-טויט, פון דעם ים פון שנאה, וואס האט זיי פערגיפטעט דאס לעבען. נאכ'ן אדורכגעהן די שבעה מדורי גהינום אין פולען זין פון ווארט, קומען זיי צו אונז, אונזערע ברידער פון דייטש-לאנד. עס איז גענוג א קוק צו טון אויף זייערע פנים'ער, אויף די וואונדען, וועלכע זיי ווייזען אן, אויף דעם מויל אויסגעהאקטע ציינער, כדי צו פער-שטעהן וויפיל ענוים און יסורים די דאזיגע האבען געהאט אויסצושטעהן. זיי זענען געקומען אהער, ווי ענטלאפענע פון א פייער. זיי האבען דארט איבערגעלאזט זייער האב און גוטס, זייערע יאהרען שווערע ארבייט, זייערע האפנונגען און זייער גע-זונד. זיי גלויבען, אז דא וועלען זיי ווייניגסטענס געפינען א קליינע פערגיטיגונג פאר די ענוים זייערע. זיי וועלען הערען א ווארים ווארט, א טרייסט-ווארט. זיי וועלען דערשפירען א ברידער-ליכע האנד, א פיהלענדע הארץ. אבער קודם-כל גלויבען זיי צו געפינען א דאך איבער'ן קאפ, א ווארימען לעפעל געקעכץ און מענשען, וואס וועלען זארגען פאר זייער ווייטערדיגען גורל, פאר זייער צוקונפט.

אבער ווי ענטוישט בלייבען די דאזיגע אומ-גליקליכע פון די אומגליקליכסטע, ווען זיי קומען אין דער צווייט גרעסטער יודישער שטאט פון פוי-לען, אין לאדז! קיינער זארגט נישט וועגען זיי. קיינער נעהמט זיי נישט אויף: זיי האבען נישט צו ווענדען זיך צו וועמען, נישט נאר נאך א טרייסט-ווארט, נאר אז מ'זאל זיי געבען א טרוקען שטי-קעל ברויט. קומען זיי אין דער קהלה, איז נאכ'ן אפשטעהן שעה'ן אין די קארידארען, ערקלערט מען זיי, אז ס'איז פערהאן דערויף א ספעציעלער קאמיטעט. געהען זיי צום קאמיטעט, נעהמט מען זיי גאנץ קאלט אויף און מ'ערקלערט זיי, אז דער קאמיטעט פערנעהמט זיך בלויז מיט פיהרען די באיקאט-אקציע. מיט די פליטים האט דער קאמי-טעט גארנישט צו טון. זיי בלייבען דאן פערצוויי-פעלטע און ענטוישטע. זייער לעצטע האפנונג איז צורונען. זיי בעדויערען שוין, וואס זיי זענען ענט-לאפען פון הונגער-טויט פון דייטשלאנד, אנשטאט אויסצוגעהן פון הונגער אין דעם גרויסען יודישען לאדז. אוואו איז דאס יודישע לאדז? שוין-זשע זענען מיר אזוי פערטעמפט און פער-שטיינערט, אז מיר זענען נישט פעהיג צו בעזאר-גען אונזערע אומגליקליכע דייטשע ברידער כאטש מיט מזונות?

צי דארפען אונזערע ברידער פון דייטשלאנד ווארפען א קללה אויפ'ן יודישען לאדז, אזוי ווי זיי פערשעלטען דאס היטלעריסטישע דייטשלאנד?

עס מוז אראפגענומען ווערען די חרפה פון יודישען לאדז! עס מוז תיכף ארגאניזירט ווערען א קאמיטעט, וואס זאל זיך פערנעהמען מיט הילף פאר די פליטים. די פליטים פון דייטשלאנד מוזען בעקומען אין לאדז ברויט צו עסען און א בעט צו שלאפען. אויב זיי ווילען פאהרען ווייטער, מוזען זיי בעקומען די מעגליכקייט דערצו. אויב זיי זענען בעלי-מלאכות, אדער ארבייטער, זאל מען פאר זיי דא געפונען בעשעפטיגונג. עוד לא אלמן ישראל! דאס יודישע לאדז קען נאך א סך טון פאר די גע-ליטענע יודען, אויב עס וועט זיין דערצו דער גוטער ווילען און דער ארגאניזירטער אפאראט. די זאך איז דרינגענד! מ'טאר עס נישט פערשלעפען מיט זיצונגען, וואס זאלען בעשליסען צו רופען ווייטערדיגע זיצונגען און דערווייל זאלען די פליטים אויסגעהן פון הונגער. עס דרעהען זיך איצט ארום אין לאדז א צעהנדליג יודישע פליטים פון דייטש-לאנד, וואס הונגערן אין בוכשטעבליכען זין פון ווארט. די דאזיגע הונגעריגע ליגען אויפ'ן געוויסען פון דער לאדזער יודישער געזעלשאפטליכקייט. זי איז דערין שולדיג. עס איז שוין א סך פערשפע-טיגט געווארען, אבער בעסער שפעטער, ווי קיינ-מאל נישט. א רעטונגס-קאמיטעט פאר די יודישע פליטים — דאס איז דאס געבאט פון דער איצ-טיגער שעה!

10 יאהר געלעבט מיט זיין שוועסטער

אלס מאן און ווייב און געהאט מיט איהר 2 קינדער

אזעלטענע סענסאציאנעל טראגישע-פאסירונג אין א היגער יודישע פאמיליע

אין לאדזער ראבינאט האט נעכטען פאסירט א סענסאציאנעלע געשיכטע, וועמענס קאנסעקווענצען זענען בכלל נישט צו בערעכענען.

זייט עטליכע וואכען געהט טאג-טעגליך אין ראבינאט א פרוי שרה מארקוס פון קילינסקיגאס און וועגען פאלגענדען ענין: זי איז א לאדזערין, האט חתונה-געהאט מיט איהר מאן נתן, וועלכער איז אגב געווען פיל עלטער פאר איהר, אין יאהר 1918 גלייך נאכדעם ווי די מלחמה האט זיך פארענדיגט, זי האט חתונה-געהאט מיט איהם ווייל ער איז געווען א גוטער, און איידעלער און דערצו א פערמעגליכער מענש, הגם זי האט נישט געקענט זיין אפשטאמונג, האט זיך פון זיין יעדען ווארט, פון זיין יעדען שריט, פון זיין יעדער טאט, ארויסגעפיהלט אזוי פיל איידעלקייט, גוטקייט און ליבע צו איהר און שפעטער — צו די צוויי קינדער, וועלכע זי האט געבוירען, אז שרה האט זיך געפיהלט אלס די גליקליכסטע פרוי און מוטער אין דער גאנצער וועלט. פרנסה איז אויך געווען לרוב און וואס דארף מען מעהר?

מיט איינמאל, דאס איז געווען מיט פינף יאהר צוריק, ווען איהר יונגעלע איז אלט געווען 8 יאהר און דאס מיידעלע 5 יאהר, האט שרה אנגעהויבען צו בעמערקען, אז נתן ווערט עפיס צו איהר און צו די קינדער גאר אנ'אנדער מענש, ער האט זיי חלילה נישט בעליידיגט אדער שלעכט בעהאנדעלט, נאר געפרובט זיך צו דערווייטערען פון זיי, אויסצומיידען זיי, שרה האט געפרובט זיך צו דערוויסען וואס איז די סיבה דערפון, אבער נתן איז געווען אין זיך פערשלאסען און האט גארנישט גערעדט. אין א געוויסען טאג איז ער אינגאנצען פערשוואונדען געווארען, ער האט איבערגעלאזט א קליין בריוועלע אויפ'ן טיש, אין וועלכען ס'איז געווען געשריבען: „מיינע טייערסטע! איך קען נישט אנדערש, איך מוז אוועקפאהרען, איך וועל אן אייך קיינמאל נישט פערגעסען".

נעבען דעם בריוועל איז געלעגען א טשעק אויף א גרעסערע סומע געלד. שרה איז געווען פערצווייפעלט. וואס איז געשעהן? זי האט זיך גארנישט געקענט אויסטייטשען, וואס ס'האט געבראכט איהר מאן צו פערלאזען זיין היים, זיינע קינדער, זיין פרוי, וועלכע ער האט אזוי שטארק געליבט. מ'האט איהם אנגעהויבען צו זוכען, אבער ווי א שטיין אין וואסער אריין; קיינער האט נישט געקענט זאגען, וואו נתן געפינט זיך. די פרוי האט צופרישט געהאט א ביסעל געלד פון דער שטוב, וועלכעס איהר מאן האט איהר איבערגעלאזען און האט דערפון געלעבט. איידער דאס געלד איז נאך אויסגעשעפט געווארען, האט זי בעקומען א בריף פון נתנ'ען מיט עטליכע ווערטער און דארט איז געווען ווידער א טשעק אויף געלד. דער שטעמפעל אויף דער פאסט-מארקע האט געוויזען, אז דער בריף איז געקומען פון א קליין שטעטל אין ענגלאנד. שרה האט באלד אנגעהויבען טעלעגראפירען, שרייבען אין דעם דאזיגען שטעטל, אבער פון אלע מאסגעבענדע אינסטיטוציעס איז געקומען אנ'ענטפער, אז אזא מענש איז אין דעם שטעטל נישט בנמצא. שרה האט שוין אפילו געפרובט דורך א דעטעקטיוו-ביורא אין ענגלאנד אויפצוקלערען דאס רעטעניש, אבער אויך דאס האט נישט געהאלפען.

און אזוי כסדר געזעצמעסיג יעדע עטליכע וואכען, האט שרה פון דעמזעלבען ענגלישען שטעטעל בעקומען א בריף מיט נתנ'ס האנדשריפט מיט א טשעק אויף געלד, אבער פון איהם אליין איז נישט געווען קיין שפור.

אזוי זענען אוועק גאנצע 5 יאהר.

מיט עטליכע וואכען צוריק איז צו שרה'ן אריינגעקומען איהר'ס א שכנ'טע און געשוואוירען מיט כל השבועות, אז זי האט מיט איהר אייגענע אויגען געזעהן שרה'ס מאן אויף פיעטריקאווער גאס. שרה'ן איז שלעכט געווארען, זי האט זיך גארנישט צוגעגלויבט, אז דאס זאל מעגליך זיין. דאך האט די שכנ'טע ערקלערט, אז קיין שום טעות האט זי נישט געהאט און זי האט אליין געזעהן נתן מארקוס אין לאדז. שרה האט מעהר נישט געשוויגען. זי האט אנגעהויבען ארומצולויפען איבער דער שטאט, כדי צו זוכען נתנ'ען. זי האט געזוכט אין אלע האטעלען, ביי אלע זיינע אמאליגע בעקאנטע, אין אדרעס-ביורא, אבער אומזיסט—זי האט זיך גארנישט דערוואוסט. דאן האט זי אנגעהויבען צו לויפען אין ראבינאט, אז מען זאל איהר העלפען. יעדען טאג איז זי געקומען, אבער אויך דער ראבינאט האט איהר ווייניג וואס געהאלפען. נעכטען איז שרה ווידער געקומען אין ראבינאט. אבער אזוי ווי זי איז אריינגעקומען אין צימער, האט זי הויך אויסגעשריגען:

— נתן, דאס ביזטו נתן? איצט וועסט דו מעהר נישט אוועקגעהען!

אין צימער האט זיך טאקע געפינען אנ'עלעגאנטער הער אין די מיטעלע יאהרען, וועלכער איז אינגאנצען צומישט געווארען. צוערשט האט ער נישט געוואוסט, וואס צו ענטפערען. אבער מיט עטליכע מינוט שפעטער, ווען ער האט זיך געפינען ביים דיזשורירענדען רב, האט ער גאר נישט געפרובט צו לייקענען, אז ער איז טאקע שרה'ס מאן, וועלכער איז אוועק פון איהר און פון די קינדער מיט 5 יאהר צוריק. דא האט ער אנגעהויבען צו וויינען און דערצעהלט דעם רב צוליב וואס ער איז אוועק פון לאדז. שרה האט נישט געטארט אנוועזענד זיין ביי נתנ'ס ערצעהלונג.

— רבי, האט נתן געזאגט, איהר ווייסט דאך, אז איך האב איהר און די קינדער קיין שלעכטס נישט געטון, איך האב זיי די גאנצע צייט געשיקט געלד, אז זיי זאלען קענען לעבען בריוות.

— אבער פארוואס זענט איהר אוועקגעפאהרען און איבערגעלאזען זיי אליין?

— דאס איז א טרויעריגע געשיכטע, רבי, און איך ווייס נישט, וואס פארא עצה איהר וועט זיך געבען מיט דער דאזיגער געשיכטע.

ווען איך בין נאך געווען א קליין יונגעלע, האבען מיך מיינע עלטערען, וואס האבען געוואוינט אין שידלאוויעץ מיך אפגעשיקט קיין לאדז צו לערנען א פאך. איך בין אינגאנצען אלט געווען 10 יאהר, אין לאדז בין איך געווען 6 יאהר און קיין איינמאל נישט געווען אין שידלאוויעץ. ווען איך האב זיך אויסגעלערענט קירזשנעריי בין איך אוועקגעפאהרען קיין לייפציג, צוערשט דארט געארבייט און דאן געמאכט זיך אליין א געשעפט און בין געווארען א פערמעגליכער מענש, ווען איך בין אלט געווארען קרוב פערציג יאהר, האב איך זיך געזראכט, אז מ'דארף טראכטען וועגען א שידוך, פון דייטשלאנד תתונה האבען האב איך נישט געוואלט און דעריבער בין איך געקומען קיין לאדז, כדי דא אויסצוזוכען אנ'ארענטליך מיידעל, מעג עס זיין אפילו אנ'ארים קינד. איך האב דעמאלס געוואוסט, אז מיינע עלטערען זענען שוין לאנג געשטארבען. איך האב אבער נישט געוואוסט, אז נאכדעם ווי איך בין אוועקגעפאהרען פון שידלאוויעץ האט מיין מוטער געבוירען א מיידעל, וועלכער איך האב אינגאנצען נישט געקענט, איך האב געזוכט אין לאדז א שידוך און האב זיך אנגעשטויסען אויף דעם מיידעל, וואס איז שפעטער געווארען מיין פרוי, און וועלכע געפינט זיך איצט דא.

איך האב געלעבט גליקליך מיט מיין פרוי. איך האב זי פערגעטערט, מיינע צוויי קינדערלעך האב איך געהאלטען ווי צוויי מלאכימלעך. 10 יאהר האב איך גליקליך געלעבט. מיטאמאל האב איך מיך אנגעשטויסען אויף א שרעקליכער איבערראשונג, ווען איך האב זיך אנגעהויבען צו גריבלען אין די דאקומענטען פון מיין פרוי, ווען איך בין צוגעטרעטען צו מאכען חתונה-אקטען, וועלכע איך האב געהאט פערגאכלעסיגט. האב איך זיך דערוואוסט א שרעקליכע געשיכטע — אז איך האב חתונה געהאט מיט מיין אייגענער שוועסטער, איך האב וועגען דעם קיינעם נישט געוואלט דערצעהלען, איך האב שרעקליך געליטען, איך האב צום סוף בעשלאסען אוועקצופאהרען פון דאנען, נישט אנגעבענדיג די סיבות, איך האב זיי אבער נישט פערלאזען, שטענדיג געשיקט געלד, כדי זיי זאלען נישט דארפען ליידען קיין נויט, צוזאמען מיט זיי האב איך דאך נישט געקענט מעהר זיין, איך בין אוועקגעפאהרען קיין דייטשלאנד צוריק קיין לייפציג, וואו איך האב ווייטער געהאנדעלט און פערדינט. איך האב אבער נישט געוואלט, אז מען זאל וויסען וואו איך געפין זיך. איך האב דעריבער געשיקט מיינע בריף און געלד צו מיינס א פריינד אין ענגלאנד, וועלכער האט דאס איבערגעשיקט קיין לאדז.

מיט עטליכע וואכען צוריק האט זיך אין דייטשלאנד אנגעהויבען די היטלער-צרה, איך האב געמוזט אנטלויפען פון דעם גהינם. איך האב געוואלט פאהרען קיין האלאנד, אבער איך האב נישט געהאט אלע דאקומענטען אין ארדנונג, דעריבער בין איך געקומען קיין לאדז, כדי צו ברענגען אין ארדנונג די דאקומענטען און דאן אוועקפאהרען קיין האלאנד. איך האב זיך שטארק געהיטען, אז קיינער זאל מיך דא נישט זעהען, אבער היינט האב איך זיך דא געטראפען מיט שרה'ן.

— איצט, רבי האט נתן מארקוס געענדיגט דארפט איהר משפטען וואס ווייטער צו טון. דער ראבינאט וועט זיך אויף דעם מנין אפשטעלען און דעצידירען וואס צו טון.

Dr. Z. RAKOWSKI
ספעציאליסט פאר
אוירען, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייטען
11 ליסטאפאד 9 (קאנסטאנטינער)
טעל. 127-81
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7
נעהמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17
פון 11-1 און פון 2-3 נאכמ.

דער רוח פון קערפער

(3

סענסאציאנעל-עראטישער ראמאן

סטווריגא און פיער האבען פערנומען אינ'ם דעטעל צוויי שכנותדיגע צימערען.

צוריקקומענדיג האט די יונגע פרוי געזאגט צו איהר מאן:

— גיי אריין צו זיך, טו זיך איבער און מאך זיך א גוטען מאסאזש. ס'איז דאך קאלט.

סטווריגא האט לייכט געציטערט פאר קעלט. אבער פיער האט איהר דערקלערט, אז ער וויל איהר צוהעלפען איבערטון זיך.

— ניין, ניין, — האט סטווריגא געגענגעשטעלט: — איך בעט דיך, גיי,

און זי האט איבערגעלייענט אין זיין בליק, און אויך אין איהר אייגענעם שטארקען טאן, אז הינטער דעם האט זיך אויסבעהאלטען נישט בלויז די דאגע וועגען איהם.

— און דאס צוויי יאהר נאך דער חתונה! — האבען, דאכט זיך, געהערט פיער'ס אויגען.

סטווריגא האט דערפיהלט, אז דאס בלוט האט זיך איהר א ווארף געטון אין פנים.

— אייל זיך צו! — האט זי נערוועז ארויסגערעדט — מיר דארפען זיך נאך פערקיהלען צוליב דיר.

און ווען ער האט געעפענט די טיר, איז סטווריגא צו איהם צוגעלאפען, און זיך צוגעקלעמט צו זיין ברוסט.

— ס'איז וואונדערליכער שפאציר דאס איז געווען, טייערסטער! ווי וואונדערליך דו פיהלסט אויס איטליכע רגע פון מיין עקזיסטענץ!

דערנאך האט פיער דערזעהען זיין פרוי אנגעטאן אינ'ם שווארצען קלייד, וואס האט בולט אויסגעצייכנט איהר קליינעם פעסטען גוף.

אויף א ווייל זענען זיי בידע ווי פערגלייווערט געווארען — זיי האבען געפיהלט א מאדנע פרייד האבענדיג הנאה פון אייגאנדער.

שפעטער האט ער זי א קוש געטון — מיט א צארטען קוש אנגערירט איהר האלז, אין דעם ארט וואו ער גייט איבער אין דער ליניע פון אקסעל.

סטווריגא האט מיט ליבשאפט א גלעט געטון זיין שטערען. אין דער דאזיגער בעוועגונג האט פיער געפיהלט א גרעציעלאזע לאסקע.

ער האט פלינק א הויב געטון דעם קאפ און זיך אפגערופען:

— וועלען מיר אפשר אראפ אונטען? ס'איז דאך שוין צייט.

אין דער ווינטער קאנדיטאריי האט אויף זיי געווארט רענע פעוור.

די דאזיגע קליינע, עלעגאנטע, לעבענסלוסטיגע פרוי, וואס איז אינגאנצען בעשטאנען פון בעוועגונגען און פון א קוואל רייד, האט חתונה-געהאט מיט איינעם פון פיערס פריינד — אויך א כירורג לויט דער פראפעסיע. זי האט צו סטווריגאן געהאט א געפיהל פון הייסער, אונבעזיגבארער סימפאטיע, און איהר איז געראטען בשלום אדורכצוקומען די איינגעהאלטענע בעציהונג וואס פיערס ווייב האט אין דער ערשטער צייט געהאט אין בעצוג צו איהר. שפעטער זענען זיי געווארען אומצושיידבארע פריינדינס.

דערזעהענדיג דאס פארפאלק אויף דער שוועל, האט רענע אנגעהויבען צו מאכען צו זיי מיט דער האנד, און א געשריי ארויס-געטון אויפ'ן גאנצען זאל:

— אהער, אהער, — איך בין דא! זיצען דא פעראינזאמט צווישען די אלע ענגלענדער, דייטשען און באלקאנער, איז נישט ספעציעל אנגענעהם. אדער ווילט איהר אפשר, אז איך זאל דא אינגאנצען ווערען פערפרעמדט?

— ענטשולדיגט — האט זיך פיער אפגערופען — אונזער היציגקייט האט אונז ווייט פערפיהרט.

— איך האב געזעהען ווי איהר זענט צוריקגעקומען, איהר זענט א העכליך פארל. — מען מוז עס איך ביידע זאגען — און דו, סטווריגא, דו אין דייך ספארט-קאסטיום — ביזט רייצענד... עלוא, טרינקען מיר, הייסט עס? מארטיני? קאקטייל? שאמפאניער?... איבעריגענס, אט גייט גיוסאן. זאל ער אויסקלייבען פאר אונז...

סטווריגא האט אומצופרידען צוזאמענגעצויגען די ברעמען.

— רוף איהם נישט! — האט זי איינגערוימט.

רענע אבער האט פערוואונדערט געענטפערט:

— צו-שפעט, טייערע... צו שפעט האסטו זיך געכאפט.

אגרי גיוסאן איז פאמעליך צוגעקומען.

ער האט זיך מיט די ליפען קוים צוגעריהרט צו רענעס האנד, און דערנאך האט ער זיך אין א לאנגען קוש פערבויגען איבער סטווריגאס האנט.

סטווריגא איז אומאנגענעהם געווען די בעריהרונג פון זיינע ליפען — אין דער דאזיגער בעריהרונג איז געווען עפעס צווייפעלהאפטיגעס.

נאך דעם, ווי גיוסאן האט זיך אויסגעגלייכט האט זי זיך אויפמערקזאם איינגעקוקט אין זיין פנים.

נישט א פינטעל טועכדיג מיט אנ'אויג האט ער רוהיג אויסגעהאלטען איהר דורכדרינגליכען בליק.

— איך בין געווען אויפ'ן גליטש-פלאץ — האט ער זיך אפגערופען.

— אלע זענען געווען געוויס דארט ענטציקט פון אייך, — האט רענע בעמערקט.

— אך, ניין. איך האב קוים דורכגעמאכט עטליכע פיגורען, דאס איז היינט געווען א גרויסע ענג שאפט, און איך האב ליבערשט הנאה געהאט פון בעטראכטען אנדערע. ס'אראַ פרייד עס איז צו קוקען אויף געשיקטע מענשען! אז איך קוק אזוי טראכט איך שטענדיג וועגען עפעס א געטליכער אלגעבריע! אין היפוך פון זיין ענטוישטען און קנאפ-בעוועג ליכען פנים, איז דער קול זיינער געווען א מערקווירדיג-בויגעווודיגער און פערמאגט עפעס א בעזונדערס מוזיקאלישען, גלעטענדיגען רייץ. ער האט נור בכיוון אויסגעמיטען צו מיסברויכען מיט זיין קול, פונקט ער וואלט נישט געוואוסט ס'אַראַ מערקווירדיגער כוח עס האט זיך אין איהם, אין דעם קול, געטאיעט.

פיער האט ליב געהאט צוצוהערען זיך צו זיין שטים, און ער האט א פרעג געטון:

— האט איהר דארט געזעהען א סך שיינע דאמען?

— א האלבע טוץ אומגעפעהר — ס'איז מיר גע-ראטען. איין זאך קאן איך אבער נישט פערשטיין: פון וואנען גראבען זיי אויס זייערע טואלעטען? איהר קענט דאך, מאדאם, אט די דענערין, וואס וואוינט אין אונזער האטעל... שטעלט זיך פאר: זי האט געטראגען א געשטרייפטען דזשעמפער פון אליוו-קאליר, און צו איהם — א ראזאווען שאל.

— ווי געשמאקלאז! — האט רענע אויסגערופען.

— איבעריגענס — האט גיוסאן פארטגעזעצט, נישט ארונטערלאזענדיג אנ'אויג פון סטווריגאן — וואלט דאס דאזיגע מיידעל מיט איהרע היפטען און איהר ביוסט, געראפט בעסער ארומשפאצירען נאקעטערהייד.

— איך זעה, אז איהר זענט נישט זעהר איבער קלויבעריש! — האט זיך פיער פונאנדערגעלאכט.

און ער האט א גלעט געטון די פעל פון גיוסאנס פוטער.

— פאר א פרוי איז דער טואלעט בלויז א רעזולטאט פון איהר תאווה'דיגקייט — האט גיוסאן ווייטער געוערט — זיין שעמעוודיג און אנטון זיך, ווייזט זיך מיר אויס צו זיין נישט פאסיג.

סטווריגא האט אפגעווענדעט איהר בליק אין א זייט, אבער זי האט אונבאוויסטעריליך געפיהלט אויף זיך גיוסאנס נישט-אנגעזעטיגטע אויגען.

זי האט זיך געפיהלט נישט גוט — נישט ווייט אזוי פון זיינע ווערטער, ווי פון זיין פער'עקשנטע קוקען אויף איהר.

(פארטזעצונג קומט)

אַ האַרצרייסענדע יודישע טראַגעדיע אין שפּאַניע ווערט יעצט אָפּגעפרישט

(פון אַ רייזע)

אַ גרויסע דראַמע פון דער יודישער געשיכטע ווערט איצט אָפּגעפרישט און פּאַנאַנדער־געלייגט אויף פּאָליטישע פערזאַמלונגען אין שפּאַניען.

כ'בין אָנגעקומען אין דער שטאָט מאַלאַגאַ זונטאָג אין דער פריה. האָב איך זיך אָפּגעשטעלט אין מאַלאַגאַ, ווייל זי איז פערשריבען אין דער יודישער געשיכטע, אין מאַלאַגאַ איז געבוירען געוואָרען דער יודישער דיכטער־פילאָזאָף שלמה אבן גבירול, וועמעס גרויסע תפילה „כתר מלכות" ווערט געזאָגט יום־כפור אין די שוהלען אויף דער גאַנצער וועלט.

צו יעדער פּאָליטישער פערזאַמלונג שיקט די רעגירונג אַ פערטרעטער דאָס איז נישט קיין שפּיאָן; זיין נאָמען איז געמעלדעט ביי דער פערזאַמלונג. זיין אויפגאַבע איז צו אורטיילען צי די פערזאַמלונג געהט נישט צו־ווייט מיט העצעס אויף דער רעפּובליק. אַ אינטעליגענטער מענש ווערט געשיקט, און אָפט טרעט ער אויף מיט אַ רעדע, אָפּענטפערענדיג די קריטיקער פון דער רעגירונג. ער בעט דאָס וואָרט ביי אַ פערזאַמלונג, גערופען פון די גלחים אין מאַלאַגאַ, האָט דער פערטרעטער פון דער רעגירונג געפרעגט צי ער קען ענטפערען די רעדנער.

און מיטען דער רעדע פונ'ם סאָציאַליסט קאַלאָמאַ לאָפּעז האָט מען אַפּלאָדירט אַ לאַנגע צייט.

איינער פון די אָרדנונג־היטער ביי דער פערזאַמלונג איז יעדע ווייל צוגעקומען צו מיר און פאַר מיר אַלעס פערטייטשט, ביי דעם גרויסען אַפּלאָז איז ער צו מיר צוגעלאָפען.

— דאָס דאַרף איך ספּעציעל אינטערעסירען — האָט ער געזאָגט, — איהר האָט געהערט דעם אויסדרוק: „לאַ הערמאַנאַ עמבראַ", דאָס איז ווי אַ כישוף וואָרט ביי אַלע פערזאַמלונגען זייט די לעצטע פאַר וואָכען...

„לאַ הערמאַנאַ עמבראַ" — דער רעדנער האָט דערמיט אַדרעסירט ספּעציעל די פרויען ביי דער פערזאַמלונג. ער האָט געבראַכט אַ ביישפּיל פון שפּאַניענס געשיכטע, אַ גרויסע־גרויסע יודישע דראַמע אין שפּאַניען.

* * *

דאָס איז געווען אין יענער צייט, ווען ס'האָט זיך אָנגעהויבען די אינקוויזיציע, און דער שטאָט סעוויל האָט די אינקוויזיציע שוין געווילדעוועט. אין סעוויל איז דאַן געווען אַ רייכע יודישע קהלה, יודען האָבען געשפּילט אַ פּראָמינענטע ראָלע אין אַלע שטאַטישע ענינים, די שטאָט איז געווען אין זייערע הענט. די קעניגין איזאַבעלאַ מיט איהרע אינקוויזיטאָרען האָט עס, אָבער, וויניג געקימערט מ'האָט אויך פון די רייכע מאַכטהאָבענדע יודען גע פאָדערט שמד און איבערגעגעבענהייט צום קריסט־ליכען גאָט.

אַזעלכע וועלכע זענען שוין געווען געשמדט, האָט מען אויך נישט געשאָנעוועט. מ'האָט זיי נישט געגלויבט אַז זיי האָבען געמיינט ערנסט מיט זייער איבערגעהן צום קריסטענטום, און געהיימערהייט זע נע זיי טאַקע געווען יודען. און איין נאַכט האָבען פיר־און־צוואַנציג פון די פּראָמינענטסטע יודען אין סעוויל זיך פערזאַמעלט אין דער קירך סאַן־סאַל־וואַדאָר צו בעשפּרעכען די פייניגונגען, וואָס די אינ־קוויזיציע פיהרט אָן אויף אַלע יודען אין שטאָט, צווישען די פיר־און־צוואַנציג איז געווען אַ רב — היעבאָ דע־סוזאַן, ער האָט גערופען צו אַ רעוואָלט.

„מיר זענען רייך, לאָמיר זיך נישט לאָזען פער־פייניגען" — האָט ער גערעדט — „מיר האָבען מיטלען ווי אַזוי צוצוקומען אויך צו די קריסטליכע פאָלקס־מאַסען; לאָמיר זיי רופען צו אַן אויפשטאַנד קעגען די קאַטוילישע־קעניגליכע הערשער".

די פיר־און־צוואַנציג פּראָמינענטע יודען האָבען זיך איינגעטיילט מיט אויפגאַבען. איינער האָט אויף זיך גענומען צו זאַמלען וואָפען; אַ צווייטער האָט זיך אונטערגענומען צוצושטעלען אַן אַרמיי אָנצוהויבען דעם אויפשטאַנד; אַ דריטער האָט פער־זיכערט אַז ער וועט קריגען גענוג געלד מיט וואָס מ'זאָל קענען דעם אויפשטאַנד פינאַנסירען. אַ טאָג נאָך דער געהיימער בעראַטונג זענען די פיר־און־צוואַנציג יודען אַרעסטירט געוואָרען פון דער אינ־קוויזיציע.

ווי אַזוי איז דערצו געקומען?!

זייער פּלאַן איז אַרויסגעגעבען געוואָרען פונ'ם רב'ס אַ טאָכטער.

זי איז געווען פון די שענסטע מיידלעך אין סעוויל. די שטאָט האָט דאַן געשמט מיט איהרע שעהנע שפּאַנישע טעכטער. און דעם רב'ס טאָכ־טער איז געווען פון די גאָר אַנערקענטע שעהנהיי־טען. זי האָט געהאַט אַ סך פערעהרער אויך צווישען קריסטען, אַ קריסט, מיט וועמען זי האָט געפיהרט אַ שטילע ליבע האָט זי אויסגעזאָגט אַלץ, וואָס די יודען קלייבען זיך צו טון; אַזוי געמסרט אויף איהר פאָטער, דעם רב.

די אינקוויזיציע האָט צוערשט פערברענט זעקס פון די פיר־און־צוואַנציג יודען. מ'האָט זיי געלייגט אויף פייערען בייגאַנט, און נאָך אויף מאָר־גען האָט זיך אין סעוויל געשפּירט דער ריח פון גע־בראָטענע מענשליכע פלייש און פון פערברענטע מענשליכע האָהר. אַ פּאָר טעג שפּעטער האָט די אינ־קוויזיציע פערברענט נאָך דריי, צווישען די דריי איז געווען דער רב, דער קרבן פון זיין אייגענער טאָכ־טער.

יענע סצענע פון דער „אויטאָ־דאַ־פע" ווי דער רב איז אומגעקומען אינ'ם פייער, איז שפּעטער גע־שילדערט געוואָרען אויך אין פיל קריסטליכע ביכער. דער פייער האָט זיך געצויגען פון די פיס אַרויף, דורך דעם האָט דער רב געהאַט דעם שרעקליכסטען פּיין, ביז דער פייער האָט איהם אינגאַנצען פער־כאַפּט.

פערבריענט דעם אייגענעם פאָטער, און זיך האָט זי, דעם רב'ס טאָכטער, קיין גוטס נישט געבראַכט זי איז געבליבען אויף דער גאַס, לויט די געזעצען פון דער אינקוויזיציע, איז דער גאַנצער אייגענטום פון פאָטער איבערגעגאַנגען צו דער קירך, און צו דער קרוין, איהרע קריסטליכע פריינד האָבען זי אַ־ריינגעגעבען אין אַ מאָנאַסטיר.

לאַנג האָט זי זיך דאָרטען נישט געהאַלטען, זי איז אַוועק פון מאָנאַסטיר זי איז געוואָרען אַ פּראָסטיטוטקע, די פּאָפּולערסטע גאַסען־מיידעל אין סעוויל.

פערהוליעט, און פערמוטשעט אויפ'ן מאַרק פון זינד, איז זי שנעל פערעלטערט געוואָרען, און איהרע נאָכלויפער פון נעכטען האָבען זי היינט געטרי־בען פון זיך, און זי איז געשטאָרבען אַנ'עלענדע אַפּילו פון זינד אַרויסגעוואָרפען, מיט האַס אויף זיך, אי פון אַנדערע, אי פון זיך אַליין.

פאַר איהר שטאַרבען האָט זי געבעטען אַז איהר טויטער קאָפּ זאָל צובראָכען ווערען, און אַז דער שאַרבען פון קאָפּ זאָל אויפגעהאָנגען ווערען אויף אַ טויער פון אַ געסעל אין סעוויל, כדי צו זיין אַ צייכען נאָך אַ וואָרנונג — אַ צייכען פון איהר פעררעט, מסירה אויפ'ן פאָטער, וואָס האָט געפיהרט צו איהר שאַנד־לעבען, און אַ וואָרנונג צו אַלע מיידלעך פון סעוויל נישט צו געהען אויף איהרע וועגען.

דאָס איז דורכגעפיהרט געוואָרען. אַ לאַנגע־לאַנגע צייט איז איבער אַ געסעל אין סעוויל געהאַנגען דער שאַרבען פון איהר קאָפּ, און איבערן שאַרבען איז געווען אַן אויפשריפט — "לאַ־הערמאַנאַ עמבראַ"... אָט דאָס איז געוואָרען פון דער אונ־פערגלייכליך שעהנער נקבה!...

דער סאָציאַליסטישער רעדנער ביי דער פער־זאַמלונג אין מאַלאַגאַ האָט דערמיט גערופען די פרויען — די זאָלען נישט זיין קיין פּאָליטישע „לאַ הערמאַנאַ עמבראַ'ס" — זיי זאָלען נישט זיין קיין פעררעטערינס צו דער רעפּובליק. ער איז שוין אַן־עלטערער מענש, דער סאָציאַליסטישער רעדנער פון מאַלאַגאַ, מיט אַ ווייסער אַרומגעשוירענער באָרד, קיין באַציאַבאַלע ראָלע שפּילט ער נישט; ער איז אָבער זעהר פּאָפּולער אין מאַלאַגאַ. דאָס איז גע־ווען צו זעהען פון דעם, ווי די פערזאַמלונג האָט איהם אויפגענומען. מיר איז אָבער געווען וויכטיג צו בעאָבאַכטען ווי אַזוי די פרויען ביי דער פערזאַמ־לונג האָבען אויפגענומען די שילדערונג פון דער יודישער דראַמע, ס'איז קענטיג געווען, אַז די גע־שיכטע פון „לאַ־הערמאַנאַ עמבראַ" איז זיי נישט פרעמד.

די רעפּובליק וויל אַ נייעם לעבען אין שפּאַניען און אין דעם נייעם לעבען אַ בעפרייטע פרוי. „זייט נישט קיין „לאַ־הערמאַנאַ עמבראַ'ס" צו אייער בעז־שיצער, דעם כוח פון דער רעפּובליק" — דאָס איז איצט אַ גרויסער. אַ שלאַגענדער פּראָפּאַגאַנדע רוף צו אַלע פרויען פון שפּאַניען.

* * *

און יודען זענען אין מאַלאַגאַ נישטאָ. אָבער טאַקע קיין איין יוד נישט. און דעם האָב איך זיך איבערצייגט. אַ שטאָט פון הונדערט און אַכציג טויזענד איינוואוינער, און אַ האַנדעלס־שטאָט, פון דאָר־נען געהען אָפּ שיפען מיט סחורה צו אַלע לענדער פון דער וועלט, און אָהן איין יוד! אַזוי איז שוין דאָס די לעצטע עטליכע הונדערטער יאָהר, זייט דעם גירוש. הא ביי די וואַסערען פון מאַלאַגאַ איז פאַר אַ סך יודען דאַן געווען דייער לעצטער אָרט אויף שפּאַנישע ערד, דאָ האָבען זיי בעקלאָגט, געיאָמערט. און מיר דערפאַר געווען אַזוי גליהענדיג אויפ'ן האַרצען, ווען איך בין איצט געווען אַן עדות, צו זעהען און הערען ווי אַזוי סאָציאַליסטען וועלכע ווילען שפּאַ־ניען בענייען, האָבען אַזוי שעהן אויפגעוויקעלט אַ דראַמע פון יודישען מאַרטירער־לעבען אין יענע אַלטע צייטען...

ה. לאַנג.

היינט און פאָלגענדע טעג!

מעכטיגע לעבענס־דראַמע פון מייסטער־רעזשי Gregory La Cava

לויט ערצעהלונג פון דער בעקאַנטער אַרטיסטין Fanny Hurot

„סימפאָניע פון 6 מיליאָן"

אין די הויפּט־ראָלען: דער לאַנג נישט־געזעהענער ליבלינג פון די פרויען RICARDO CORTEZ

ווי אויך די רייצענדע העלדין פון „זייטיג געסעל" IRENA DUNN

אויסערן פּראָגראַם:

„אין לאַנד פון זילבערנעם לייב"

אָנהויב פון די סעאַנסען: 4, 6, 8 און 10 אַוו.

„אינטערנאַציאָנאַל סטודענטען־ווערק" בעשליסט אָנצוהויבען אַ הילפס־אַקציע

פאַר אַרויסגעשמיסענע פּראָפעסאָרען און סטודענטען פון דייטשע אוניווערסיטעטען

פּ אַ ר י ז, (י.ט.א.) דאָס צענטראַל־ביוראָ פון דעם „אינטערנאַציאָנאַלען סטודענטען־ווערק" (אי. ס. ס.) האָט אויף זיין לעצטער זיצונג, וואָס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין פּאַריז, בעשלאָסען אָנצוהויבען אַ גרויסע הילפס־אַקציע לטובת די פּראָפעסאָרען און סטודענטען פון דייטשלאַנד, וואָס זענען בעזייטיגט געוואָרען פון די הויכשולען און האָבען געמוזט אַנטלויפען קיין אויסלאַנד.

ווי בעקאַנט, האָבען זיך לעצטענס אין אי. ס. ס. געהאַט בעמערקט טענדענצען צו רעכע־נען זיך מיט'ן אַנטיסעמיטיזם פון די דייטשע סטודענטען־אָרגאַניזאַציעס. אין צוזאַמען־האַנג דערמיט ווערט צוגעשריבען אַ בעזונדערס גרויסע בעדייטונג דעם בעשלוס פון צענטראַל־ביוראָ, וואָס שיינט צו בעדייטען, אַז אי. ס. ס. איז ענטשלאָסען פאַרטצוזעצען איהר טראַדיציאָנע־לען קורס פון בעקעמפען דעם אַנטיסעמיטיזם און נישט צו רעכענען זיך מיט די אַנטי־יודישע געשטימטע מיטגלידער פון ביוראָ.

הויפּט־פערוואַלטונג פון „תרבות" פאָדערט אויף די תרבות־שולן אויפצונעהמען קינדער פון יודישע פליטים פון דייטשלאַנד

וו אַ רשאַ (יט"א) די הויפּט־פערוואַלטונג פון „תרבות" האָט אַרויסגעשיקט אַ צירקולאַר צו אַלע פערוואַלטונגען, לייטער און לעהרער פון די תרבות־שולן, אויפפאָדערנדיג זיי איבערצונעהמען די זאָרג פאַר דער ערציהונג פון די קינדער פון יודישע פליטים, וואָס קומען קיין פּוילען פון דייטשלאַנד. נישט קוקענדיג אויף דעם, ווערט געזאָגט אין ציר־קולאַר צוו. אַנד., דאָס דער פינאַנציעלער מצב פון די תרבות־שולן איז אַ קאַטאַסטראָפאַלער, מוזען מיר קומען צו הילף די קינדער פון אונזערע ברי־דער פון דייטשלאַנד און געבען זיי אומזיסט אַנ'אָרט אין אונזערע שולן. מען דאַרף זיך אויך רעכענען מיט די שוועריגקייטען, אויף וועלכע עס וועלען אָנטרעפען קינדער, וועלכע עס איז פרעמד די פּוילישע שפּראַך און אויך די יודישע לימודים. דעריבער איז נויטיג צו קומען צו הילף די קינדער אויסער'ן פּראָגראַם און שאַפען פאַר זיי אַ הערצ־ליכע, חבר'ישע אַטמאָספער צווישען די שילער. עס דערנעהנטערן זיך שוין די זומער־פעריען, וועלכע דאַרפען אויסגענוצט ווערען דערויף, דאָס די לעהרער זאָלען צוגרייטען די קינדער פון די דייטשע פליטים צו דער נאָרמאַלער אַרבייט אין קינפטיגען שול־יאָהר. די דאָזיגע דערגענצונגס־בילדונג דאַרף אַרומנעהמען נישט נאָר קינדער, נאָר אויך די יוגענד און אַפּילו די דערוואַקסענע, וועלכע קומען איצט אָן פון דייטשלאַנד.

מיר דאַרפען געדענקען, אַז צווישען פיל פון זיי האָט זיך ערוועקט די שטרעבונג זיך צוריק בעהערשען מיט דער העברעאישער קולטור און שפּראַך. צווישען די דייטשע פליטים געפינען זיך פיל, וואָס גרייטען זיך פאָהרען קיין א"י. מען דאַרף פאַר זיי אָרגאַניזירען ספּעציעלע קורסען, אויף וועלכע זיי זאָלען אין משך פון דער קורצער צייט בעהערשען די העברעאישע שפּראַך און בעקומען די נויטיגסטע ידיעות וועגען א"י. אָט דאָס איז אַנ'אויפגאַבע פון די לייטערס און לעה־רער פון די תרבות־שולן.

אַ חוץ דער קולטור־אַרבייט, ווערט ווייטער געזאָגט אין אויפרוף, פון „תרבות", ליגט אויף אונז דער חוב צו שאַפען הילפס־קאָמיטעטען פאַר בעשפּייזונג און בעזאָרגען מיט מעדיצינישע הילף די קינדער פון די פליטים. זיי דאַרפען אויך איינ־געאָרדענט ווערען אויף די זומער־קאָלאָניעס, וואָס ווערען אָרגאַניזירט דורך די תרבות־שולן.

אַ לעבען אין שטורם

זכרונות פון בערימטען יודיש־רוסישען רעוואָלוציאָנער

וולאַדימיר יאַכעלסאָן

(10

די מענער האָבען זיך געלעגט שלאָפען אין זאַל אויף דער פּאָדלאָגע, און די פרויען — אין די צוויי אַנדערע צימערען. מיר האָבען נאָך לאַנג נישט גע־קאָנט איינשלאָפען. האַרטמאַן האָט זיך געפיהלט גוט צווישען אייגענע, נאָך די אומרוהיגע טעג וואָס ער האָט פערבראַכט אין האָטעל, דער פאַקט אַז די פּאָ־ליציי האָט זיך אַזוי גיך דערוואוסט וועגען איהם, האָט געהאַט אַנ'אומגעהויערע ווירקונג אויף איהם. ער האָט בעשלאָסען אַז אַ לעבעדיגער וועט ער זיך דער פּאָליציי נישט אָפּגעבען. ער איז געוואָרען שרעקליך נערוועז און ביים קלענסטען שאָרך אין קאָרידאָר פון האָטעל פלעגט ער באַריקאַדירען די טיר מיט טישען און שטולען, שוין דאָס אַליין האָט געקאָנט פיהרען צו אַ פערדאַכט אויף איהם אין האָ־טעל. די פּאַרטיי האָט דעריבער בעשלאָסען אַז מען זאָל איהם אַרויספיהרען קיין אויסלאַנד.

אָבער האַרטמאַן איז מיט דעם בעשלוס געווען זעהר נישט צופרידען, ער האָט געטענהט, אַז מ'קען אַפּפאָהרען בעגצהט ער אַ פערברעכען, אַז דאָס מיינט אַנטלויפען פון שלאַכט־פעלד און פעראַטען די חברים, מיכאַליאָוו האָט איהם אויפגעוויזען אַז ער האָט אַ רעכט אַביסעל זיך אָפּצורוהען און אָפּ־וואַרטען ביז די פּאָליציי וועט אויפהערען איהם אַ־זוי שטאַרק אַרומזוכען.

— קיין נוצען וועסטו איצט נישט ברענגען, פערקעהרט, די חברים וועלען זיך מוזען אַפּרייסען פון זייערע פליכטען און זאָרגען וועגען דיין זיכער־הייט — האָט מיכאַליאָוו איהם געזאָגט מיט אַ שטרענגען טאָן.

אויף מאָרגען זענען מיר אויפגעשטאַנען שפּעט פרעסניאַקאָוו און מיכאַליאָוו האָבען אין היינטער־שטען צימער גענומען פערהאַנדלען דעם שעהנעם האַרטמאַנען אין אַנ'ענגלישען פראַנט. אַ „דענדי" זיי האָבען איהם געשוירען די האָהר. געגאָלט, אי־בערגעפאַרבט דעם בלאָנדען האַרטמאַנען אין אַ ברו־נעט, זיי האָבען איהם צוגעפאַרבט די ברעמען און וויעס מיט עפּעס פליסיגקייטען פון ציגעלנע טיובס. פרעסניאַקאָוו האָט זיך געהאַלטען פאַר אַ ספּעציאַליסט אין גרימירען מענשליכע פּנימער, ער האָט זיך אַליין אָפטמאָל פערוואַנדעלט פון אַ בלאָנדין אין אַ ברונעט. הנסיע העלפמאַן און טומאַנאָוואַ האָבען צו־געגרייט אין קיך פריהשטיק, פּעראָווסקאַיאַ איז בעווען אין „באַרבאַר־שאָפּ" האָט אַכטונג געגעבען אויף דער אַרבייט און דערביי געזאָגט האַרטמאַנען דאָס זעלביגע וואָס ער האָט בייגאַכט געהערט פון מי־כאַלאָוו'ן, די האָט עס איהם געזאָגט מיט פעסט־קייט, אָבער מיט אַ ווייכערען און וואַרימערען טאָן.

ווען מען איז פערטיג געוואָרען מיט דער אַר־אַרבייט, און האַרטמאַן איז געוואָרען אויס האַרט־מאַן, האָט מיכאַליאָוו אונז געגעבען אַ גאַנצע רייהע פּראַקטישע עצות און אינסטרוקציעס מען האָט אַלצ־דינג פאַראויסגעזעהען, יעדע קלייניגקייט און יעדע מעגליכקייט. מיין פאַס'שען פאַס וועלכער איז געווען פערשריבען אין דער פּאָליציי, האָב איך געזאָלט אי בעהאַלטען אין דערהיים, טאָמער אַרעסטירט מען מיך זאָל מען זיך נישט דערוויסען וועגען אונזער „קאָנ־ספּיראַטיווער וואוינונג". מיכאַליאָוו האָט מיר געגעבען אַנ'אַנדער פּאַספּאָרט אויפ'ן וועג.

איך אָוונט, ווען עס איז געבליבען אינגאַנצען צוויי שעה, איידער דער צוג האָט געדאַרפט אָפּגעהן בין איך אַליין, אָהן האַרטמאַן, אַוועק פאַרויס צום וואַרשאַווער „וואָקזאַל" אויפ'ן וועג האָב איך צוקויפט אַ רייזע־וואַליזע, אַ גרויסען וואָלענעם שאַל, אַ קיר־שען, אַ קאָלדרע און אַנדערע זאַכען פאַר דער רייזע פאַר האַרטמאַנען, אויפ'ן וואָקזאַל בין איך געקומען בעצייטענס, כדי צו קאָנען זיין ביי דער קאַסע צווישען די ערשטע, איך האָב געקויפט צוויי בילעטען דריטען קלאַס ביז דווינסק, וועלכע האָט זיך נאָך דעמאָלט גערופען דינאַבורג.

דער וואָקזאַל איז געווען פול מיט מענשען, מען האָט דאָ געזעהען אַ מאַסע פּאָליציי און זשאַנ־דאַרען פון העכערע און נידעריגסטע טשינעס. אָהן אַ צאָהל געהיים־אַגענטען זענען אומגעלאָפען אי־בער אַלע ווינקעלעך פון וואָקזאַל. האָבען בעקוקט יעדען מענשען פון קאָפּ ביז צו די פיס און האָ־בען אָהן צערעמאָניעס זיך גוט איינגעקוקט מיט די אויגען אין די פּנימער און פּאַטילניצעס פון מענ־שען. דאָס אַלץ האָט, ווילוט אויס אַריינגעוואָרפען דעם עולם אין אַ געדריקטער שטימונג, קיינער האָט נישט גערעדט הויך, די אַפּאַהרענדע און די וואָס זענען געקומען זיי בעגלייטען האָבען גערעדט צווי־שען זיך אַלץ שטילער, אויף מייבע אויגען האָט מען צווי יונגלייט אַריינגערופען אין זשאַנדאַרמען־צימער אויפ'ן וואָקזאַל אום אויסצו־פרעגען ווער זיי זענען.

די צאַרישע פּאָליציי האָט בעשלאָסען אַז זי מוז כאַפּען האַרטמאַנען.

איך האָב נאָך קיינמאָל נישט איבערגעלעבט אַזעלכע מינוטען פון שרעק, ווי דעמאָלט. איך האָב זיך דערמאָהנט דעם בעזונדערען צייכען אויף האַרט־מאַנען, וועגען וועלכען עס איז געשטאַנען אין די פּלאַקאַטען פון דער פּאָליציי: „ער האָט זעהר גרוי־סע שראַמעס אויפ'ן האַלז און אויף דער פּאַטילניצע וואָס זענען איהם געבליבען פון געלוזכט וואונדען אין דער קינדהייט". מיר האָט זיך גענומען אויס־דוכטען אַז עס קומט אויף אונז אַנ'אומפערמיידליכע דראַמע. ביי דעם געדאַנק האָט מיך אָנגעכאַפּט אַ קעלט. ס'האָט זיך מיר געדוכט אַז אַפּילו די בע־לייכטונג פון וואָקזאַל איז שטאַרקער ווי געוויינליך. איך האָב זיך פאָרגעשטעלט ווי האַרטמאַן קומט אַ־ריין אין דעם בעלויכטענעם זאַל. טויזענדער אויגען עסען זיך באַלד איין אין איהם, און דערנאָך... דער־נאָך כאַפּט ער אַרויס זיינע צוויי רעוואָלווערען.

(ווייטער קומט).

טוריסטיק און לאַנדקענטשאַפט

וועכענטליכע ביילאַגע

ציילן און אויפגאַבן פון דער יודישער געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטשאַפט

די בעוועגונג פון לאַנדקענטשאַפט ביי יודען, איז נאָך לפי ערך זעהר אַ יונגע. סך־הכל איז געוואָרען ערשט זעקס יאָהר, זייט אַ הייפעל ענטוזיאַסטען האָבען אין וואַרשע געגרינדעט די ערשטע אָפּטיילונג.

איצט איז די יודישע לאַנדקענטשאַפט כמעט געוואָרען אַ מאַסען־בעוועגונג, ווייל ביי הייטיגען טאָג זענען פערהאַנען איבער צעהן טויזענד מיטגלידער, וועלכע גרופּירען זיך אַרום פערשידענע אָפּטיילונגען אין גרעסערע צי אין קלענערע שטעט.

די אויפגאַבע פון דער יודישער געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטשאַפט איז קודם כל צו בעקענען די יודען, וועלכע בעוואוינען די פוילישע ערד מיט די מנהגים, קולטור־בעגריפען, דיאַלעקטען צווישען די יודען פון די פערשידענע קאַנטען פון לאַנד. דאָס קאָן דערגרייכט ווערען דורך אויספלוגען און בעזוכען.

די וויכטיגסטע אויפגאַבען זענען:

א) זאַמלען און בעאַרבייטען וויסענשאַפטליכע מאַטעריאַלען, וועלכע זענען נוגע דער לאַנדוויסענשאַפט פון די פוילישע געביטען און פון די לענדער, וואָס זענען מיט זיי היסטאָריש אָדער געאָגראַפיש פערבונדען. גרויס געוויכט ווערט געלייגט אויף דער יודישער עטנאָגראַפיע;

ב) מיטווירקען ביים אָפּהיטען די נאַטור, פייזאַזשען, און אַלטערטימליכקייטען, בעריקזיכטענדיג די יודישע אַלטערטימליכקייטען;

ג) פּאָפּולאַריזירען די ידיעות וועלכע זענען נוגע דער לאַנדוויסענשאַפט און

ד) וועקען די נייגונג צו בעזוכען פוילען און פערלייכטערען די דאָזיגע בעזוכען.

כדי די דערמאָהנטע צילען צו דערגרייכען טוט די געזעלשאַפט:

1) איינאָרדנען אויסשטעלונגען פונ'ם געביט פון לאַנדוויסענשאַפט;

2) אַרויסגעבען און אונטערשטיצען וויסענשאַפטליכע, ליטעראַרישע און אַרטיסטישע פּובליקאַציעס, ווי אויך צייטשריפטען געווידמעט די צילען פון דער געזעלשאַפט;

3) איינאָרדנען פאָרלעזונגען און קורסען פונם געביט פון לאַנדוויסענשאַפט, ליכט־בילדער און פילמען;

4) אָנזאַמלען ביבליאָטעקען געווידמעט דער לאַנדוויסענשאַפט און די וויסענשאַפטס־צווייגען, וועלכע זענען מיט לאַנדוויסענשאַפט פערבונדען, ווי עטנאָגראַפיע, פאָלקלאָר, געאָגראַפיע, אַנטראָפּאָלאָגיע, עקאָנאָמיק, סטאַטיסטיק א.ד.גל.

5) זאַמלען קאָלעקציעס פון פאָטאָגראַפיעס, ליכט־בילדער, פילמען א.ד.גל. וועלכע זענען פערבונדען מיט די צילען פון דער געזעלשאַפט;

6) רעגיסטרירען די וויסענשאַפטליכע און געזעלשאַפטליכע אַרבייטען אינ'ם געביט פון לאַנדוויסענשאַפט;

7) אָרגאַניזירען קאָלעקטיווע אויספלוגען איבער'ן לאַנד.

8) גרינדען אויספלוג־הייזער און רוה־פּלעצער.

9) העלפען פאָלקס און שול־אויספלוגען;

10) צוגרייטען פיהרער איבער בעזונדערע געגענדען;

11) אויסהאַלטען אינפאָרמאַציע־ביוראָס אומעטום, וואו עס ווייזט זיך אַרויס פאַר נויטיג;

12) בעמיהט זיך וועגען אַדמיניסטראַטיווע, פינאַנציעלע און קאָמוניקאַציע־הנחות פאַר דער אויספלוג־בעוועגונג;

13) האַלט אויף בעציהונגען מיט געזעלשאַפטען, וועלכע האָבען קרובה'שע צילען און

14) שטיצט פערשידענע אַרבייטען, וועלכע האָבען אַ שייכות מיט די צילען פון דער געזעלשאַפט.

זעליס י.

אורלויב־צייט — צום ים

דער גייסטיגער וואוילשטאַנד פון מענש, זיין אויפגעלייגטקייט און הומאָר איז אין אַ גרויסער מאָס און זעהר אָפט אַן אָפּשפּיגלונג פון דער סביבה אין וועלכער עס קומט אויס צו לעבען.

שיינקייט און פּראַכט פון דער נאַטור — מאַכט געשמאַקפולער און עסטעטישער אונזער אַרט בענעהמען; פילפאַרביגקייט פון לאַנדשאַפט — מאַכט פאַרביגער אונזער געשמאַק.

אונזער לאָדזש איז ווייט פון שיינקייט, עסטעטישקייט און פילפאַרביגקייט.

מיט גרינס, וואָס האָט אַ קאָלאָסאַלע בעדייטונג נישט נאָר פאַר אונזער געזונד נאָר אויך פאַר אונזער געמיט, איז אונזער שטאָט צוקריגט. נישטאָ קיין שטאָט, וואָס זאָל האָבען אַזוי ווייניג גערטנער און ביימער אין פערגלייך מיט דער געדיכטקייט פון דער בעפעלקערונג אין לאָדזש.

מיר מוזען פערשענערען, ליכטיגער מאַכען און בערייכערען אונזער בעוואוסטזיין דורך נייע איינדרוקען פון נייע געגענדען, פון נייע געשעהענישען. דערגרייכען קאָן מען דאָס דורך וועלען זעהן נייעס און שיינעס אויסער דעם וואָכעדיגען אַרום, און אַ קליין ביסעלע אָנשטרענגונג דעם ווילען צו פערווירקליכען. זענען דען נישט פערהאַן הונדערטער און טויזענדער בירגער וואָס ווערען געבוירען און שטאַרבען נאָר זעהענדיג זייערע ד' אמות?

פאַר זייער גרוי־לעבען איז זיי מעגליך נישט איינגעפאַלען, אַז ס'איז פערהאַן אַ סך שיינס אין דער נאַטור. אַ סך נייעס צו זעהען. ביי נישט־יודען זענען אַזעלכע פאַלען זעלטענער, ביי יודען — נאַטירליכער. מיר ווערען דערצויגען אין דער רוהיגער שטאָט אָהן שום דראַנג און ליבע צו דער נאַטור.

ביי אַזאַ צושטאַנד איז די אַרבייט פון דער יודישער געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטשאַפט אין לאָדזש איינע פון די וויכטיגסטע געביטע פון געזעלשאַפטליכער טעטיגקייט אין אונזער שטאָט.

אַ דרינגענדער אמת, וואָס וועט שטענדיג גילטען, בעזונדערש די אַרבייט פון דער יוד. געז. פאַר לאַנדקענטשאַפט. דאָס איז די אַקסיאָמע: דערקען קודם כל דיין סביבה נעהנטערע (שטאָטישע) און ווייטערע (לאַנד.)

שוין אַ לענגערע צייט ווי די געזעלשאַפט פיהרט אויספלוגען און בעקענט די אַנטיילנעהמער מיט לאָדזשער איינריכטונגען: פאַבריקען, אַנשטאַלטען, אינסטיטוציעס און אומגעגענד, דאָס יאָהר, ווי פאַראַיאָהרען האָט די געזעלשאַפט אויסגעקליבען צווישען אַנדערען אויך דעם וועג צום ים.

ים איז שטענדיג געווען און וועט ווייזט אויס, אויך ווייטער בלייבען דאָס אָרט, וואָס ציהט צו די אויפמערקזאַמקייט. אַ שטאָט ביים ים — הייסט אַ פענסטער צו דער וועלט. אין שענסטען אָרט ביים פוילישען ים, אין קאַרוויע, האָט די געז. פאַר לאַנדקענטשאַפט געגרינדעט אַ זומער־קאָלאָניע.

באָדען זיך אין ים, ברענען זיך אויף דער הערליכער פּלאַזשע און פערברענגען אין די טרוקענע סאָסנע־וועלדער ביי דער פרישער ים־לופט — דאָס איז דאָס גרעסטע פערגעניגען וואָס יעדער קאָן האָבען אין זיין אורלויב־צייט, דאָס בעסטע ערהוילונג־רעצעפּט נאָך אַ יאָהר אָנגעשטרענגטער אַרבייט; נאָך אַ יאָהר אַרבייט אין דער גרויסשטאָטישער אויפגערעגטער סביבה אין טומלעדיגען הו־האַ, איז דער ים די בעסטע בערוהיגונג פאַר די נערווען און אויסלייטערונג פון געמיט. דו זיצט אין פישער־שיפעל און קוקסט אויף דעם ים דעם צעבושעוועטען מיט די מעטערדיגע הויכע כוואַליעס, און קיין וואָרט רייסט זיך דיר נישט אַרויס פון מויל, אַזוי פערכאַפּט ביסטו פון דער שיינקייט פון ים.

דאָס אַלץ מאָהנט און רופט:

— דיין אורלויב צייט נוץ אויס ביים ים!

י. ג.

זומער־קאָלאָניע אין קאַרוויע

די פערוואַלטונג פון דער לאָדזער אָפּטיילונג פון דער יודישער געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטשאַפט אין פוילען אָרדענט איין אין היי־יאָהריגען זומער־סעזאָן פון 1־טען יוני ביז'ן 1־טען סעפּטעמבער אַ טוריסטישע זומער־אָפּרוה קאָלאָניע אין קאַרוויע ביים באַלטישען ים.

קאַרוויע, וואָס געפינט זיך אין אַ פּראַכטפולער געגענד פול מיט הערליכע סאָסנע־וועלדער און ענטציקענדער פּלאַזשע שטעלט מיט זיך פאָר אַן אידעאַלען אָפּרוה־ווינקעל.

לאָקאַל: די קאָלאָניע געפינט זיך אין דער שענסטער און גרעסטער ווילע אין קאַרוויע, א.נ. „זביטש" און אין עטליכע הייזער. צימערען פאַר 2 און 3 פערזאָן, דער קאָרידאָר־סיסטעם פערזיכערט פולקאָמע רוה. די קאָלאָניע בעזיצט אַ געזעלשאַפטס־זאַל פאַר 300 פערזאָן.

די אָנפיהרערשאַפט: די ווירטשאַפטליכע און אַדמיניסטראַטיווע געפינט זיך אין די הענט פון קוואַליפיצירטע פאַכמענער וואָס געבען אַ געהעריגע גאַראַנטיע אַז די ווירטשאַפט אויף דער קאָלאָניע וועט שטיין אויף דער געהעריגער הויך. אָנפיהרער איז דער מיטגליד פון דער לאָדזער אָפּטיילונג פּראָפ. יוסף שפּיגעל.

טוריסטישע אויספלוגען: וועלען פאָרקומען אין משך פון דער גאַנצער צייט פון דער טעטיגקייט פון דער קאָלאָניע, דערנטער טוריסטישע אויספלוגען צופוס, מיט אויטאָבוסען, און מיט'ן דאַמפער אין די פערשידענע אינטערעסאַנטע מקומות אויפ'ן פוילישען ים־ברעג. די אָרטיגע אויספלוגען האָבען נישט קיין בעזונדערע אָפּצאָהלונגען. די אַנטיילנעהמער פון די ווייטערדיגע אויספלוגען דעקען די עפעקטיווע רייזע־קאָסטען, באַצאָלט א.אַ.וו.

דער אָפּצאָהל: פאַר 4 וואָכען — 154 גילדען; מיט רייזע־קאָסטען און קור־טאַקסע — 194 גילדען. פאַר 2 וואָכען — 77 גילדען; מיט רייזע־קאָסטען און קור־טאַקסע — 117 גילדען.

די נישט־מיטגלידער צאָהלען צו 10 גילדען מאַניפּולאַציע־קאָסטען. ביים איינשרייבען זיך דאַרף מען אונטערשרייבען אַ דעקלאַראַציע און אַריינטראָגען 25 גילדען האַנדגעלד, וועלכע ווערען נישט אומגעקעהרט אים פאַל פון רעזיגנירען פון אַנטיילנעהמען אין דער קאָלאָניע. דאָס איבעריגע געלד דאַרף ווערען צוגעצאָהלט שפּעטסטענס פינף טעג פאַר'ן אַוועקפאָהרען, אין פאַל פון נישט איינצאָהלען דאָס גאַנצע געלד אין טערמין,. ווערט מען אויסגעשטראָכען פון דער ליסטע, מען דאַרף ביילעגען אַ בעשייניגונג פון אַ דאָקטאָר און אַ פּאַס.

דער באַגאַזש.: אַ קישען, קאָלדרע, ליילעך, באָד־אַנצוג, אַ וואַרעמער אַנצוג, ספּאָרטישע שיך א.אַ.וו.

אינפאָרמאַציעס ערטיילט און איינשרייבונגען נעמט אָן דער סעקרעטאַריאַט פון דער יודישער געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטשאַפט אין פוילען, אָפּטיילונג אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 35, טעלעפאָן 121־53 יעדען טאָג אַ חוץ שבת און זונטאָג פון 6 ביז 10 אָוונד.

ש. ראָזענפעלד

דורך בלוט און פייער

די מאַרטירער־געשיכטע פון די יודען אין דייטשלאַנד

אָבער דאָס העלפט נישט. וואָרום וואָס מען קען נישט אין בערלין, מעג מען אין קעניגסבערג צי אין מאַרבורג א. ד. גל. און מיט וואָס פאַר אַ בלבולים קומט מען אַרויס געגען די יודען! מיט וואָסערע דידלפריידען, בעליידיגונגען און שמוץ. אַלע יודישע פריינד פון צווישען די גוים, וואַרפט מען ממש פון די קברים אַרויס. לעסינגען מאַכט מען אויסצוהויבען. דער קלענסטער גויעץ האַלט זיך גרעסער פון לעסינגען, ווייל ער וואָלט זיך קיינמאָל נישט ערלויבט צו פערקעהרען מיט אַ יודען.. און דאָס פאָלק האָט דאָס אַלץ געשלונגען און דערווייל זיך געשטיצט ביים שאַפען פאַר זיך אַ פּאָליטיש־בירגערליכע וועלט־אַנשויאונג.

איין פּאַסקוויל־שרייבער אַזויבער, גראַטענויער אין אָנהויב פון 19־טען יאָהרהונדערט (1803), האָט אין אַ קורצער צייט געהאַט זעקס אויפלאַגעס און איז פערשפּרייט געוואָרען אין דרייצעהן טויזענד עקזעמפּלאַרען (וואָס איז אין יענער צייט געווען אַ גרויסע זעלטענהייט). די פערטיידיגונג פון דער יודישער זייט האָט ווייניג געהאָלפען. ערשטענס דערפאַר, ווייל נאָר יודען האָבען זי געלייענט און צווייטענס, ווייל זי איז געשריבען געוואָרען אין אַזאַ בעטעה־טאָן, אַז זי האָט נישט געקאָנט אַרויסרופען קיין אַכטונג ביי נישט־יודישע לעזער (התבטלות).

די דאָזיגע העסליכע ווילדע פּראָפּאַגאַנדע האָט זיך אָפּגעשטעלט באַלד ווי נאַפּאָלעאָן האָט אָנגעהויבען באַלעבאַטעווען אין די דייטשע פּראָווינצען. ער האָט די יודען גלייכבערעכטיגט.

אָבער קוים זענען אַוועקגעגאַנגען די פינף־זעקס יאָהר פון נאַפּאָלעאָנס הערשאַפט; קוים האָט זיך אָבער זיין שטערן אַראָפּגעלאָזט; דער אָטעם פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע האָט אָפּגעלאָזט און ווידער האָבען די דייטשע פעלקער אָפּגעפרישט זייער האַס צו יודען. מיט איין האַנד האָבען זיי געקעמפט פאַר זייער בעפרייאונג און מיט דער אַנדערער געזוכט צו פערקנעכטען די יודישע בעפעלקערונג. אַנטקעגען די גרויסע פּרינציפּען פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע: „פרייהייט, גלייכהייט, און ברידערליכקייט" האָבען די דייטשען אַוועקגעשטעלט זייערע אור־אַלטע פּרינציפּען: שיצען די קריסטליכע מלוכה, טרייהייט צו די אַלטע טראַדיציעס און פייערליכער זאָרג פון מאָנאַרך פאַר זיינע אונטערטאַנען. און דער אידעאַל פון אַ מאָנאַרך איז ביי זיי געווען דער ווילדער גערמאַנישער הערשער: פרידריך באַרבאַראָסאַ, אַ דעספּאָט פון 12־טען יאָהרהונדערט (ז. פיליפּסאָן).

און אויך דער „ווינער קאָנגרעס", וואו ס'האָבען זיך (1814—1815) בעטייליגט די פאָרשטעהער פון אַלע לענדער און וואו די יודען־פראַגע פון דייטשלאַנד איז אויך בעהאַנדעלט געוואָרען, האָט איבערגעלאָזט די פראַגע וועגען דער יודישער רעכטלאָזיגקייט נישט געלעזט. און יעדעס לאַנד און יעדע פריי־שטאָט האָט אויך ווייטער אָנגעהאַלטען איהר יודען־פיינדליכע פּאָליטיק ווי פאַר נאַפּאָלעאָנס ערשיינונגען. אַ פּאָר ווינציגע אויסנאַהמען צום בעסערען זענען געווען, אָבער פאַרן גאַנצען דייטשען יודענטום האָבען די קיין ווערט נישט געהאַט. (ז. ד"ר כ. באַראָן: „די יודען־פראַגע אויפ'ן ווינער קאָנגרעס" (דייטש), ווין און בערלין 1920).

און ווידער געהט אָן די גרויסע נאַציאָנאַלע העצע געגען יודען. אַ העצע—געשטיצט אויף ליגען, אויף בלבולים און אויף נישט געשטויגענע בבא־מעשיות — געלערנטע און גייסטליכע, פילאָזאָפען און שריפטשטעלער — אַלע האָבען נאָר איין טעמע פאַר זייערע שרייבען און רעדען: די יודען: און איין צוגאַנג: ביטערער האַס, אַפילו קיין אָנשטרענגונג צו בעווייזען די בעשולדיגונגען ווערט נישט געמאַכט.

שוין דאָס יאָהר 1816 ברענגט אַ גאַנצען מבול פון אַנטיסעמיטישער ליטעראַטור. געשריבען פון מענשען מיט פּאָפּולערע נעמען. עס האָט געהייסען, אַז נאַפּאָלעאָן האָט נאָר יודען צו פערדאַנקען זיין דיקטאַטור — הגם אַלע האָבען געוואוסט ווי ענערגיש די יודען האָבען אינאיינעם מיט די דייטשען געקעמפט אין דעם בעפרייאונגס־קריג געגען נאַפּאָלעאָנען.

דער בעוואוסטער פילאָזאָף פריז האָט געפאָדערט, אויב מ'קען נישט אינגאַנצען אַרויסטרייבען די יודען פון דייטשלאַנד, זאָל מען שאַפען פאַר זיי אַזעלכע שווערע געזעצען, אַז זיי זאָלען מוזען אַנטלויפען.

וואָס די ליטעראַטור האָט נישט דערגרייכט, האָט דערגרייכט דאָס טעאַטער, דאָרט האָט מען מיט ערפאָלג אויפגעפיהרט אַזעלכע זאַכען, וואו דער יוד איז געשילדערט געוואָרען ווי דאָס עקעלהאַפטסטע בעשעפעניש אויף דער וועלט, און דער „הויף" איז אַזוי צופרידען געווען דערמיט, אַז ס'איז רעכט געווען, מען זאָל אַזאַ שטיק אויפפיהרען לכבוד דעם רוסישען קייזער אַלעקסאַנדער דעם ערשטען, וואָס האָט יענער צייט בעזוכט בערלין.

די גרויסע העצע האָט געהאַט איהרע פאָלגען. אין בייערן איז די בעציהונג צו יודען געוואָרען אַזוי זאַנגעצויגען, אַז מען האָט יעדע מינוט בעקענט רעכענען אויף אַ פּאָגראָם אויסברוך. דער ווירצבורגער ראַבינער האָט זיך געווענדעט צום בייערישען פּאַרלאַמענט מיט אַ פּעטיציע פון די בייערישע יודען. מען זאָל פערבעסערען זייער רעכטליכע לאַגע. אַ פּראָפעסאָר אַ קאַטוילישער גלח און אַ גראַף האָבען געשטיצט די פּעטיציע. דער פּאַרלאַמענט האָט בעשלאָסען איבערצוגעבען די פּעטיציע צו אַ קאָמיסיע. אָבער קוים איז מען געוואויר געוואָרען וואָס דער פּאַרלאַמענט האָט בעשלאָסען, האָבען באַלד אָנגעהויבען אָנקומען פּעטיציעס פון אַלע קלאַסען פון דער בעפעלקערונג, וואו מ'האָט געפאָדערט נישט בלויז נישט צו פערבעסערען די יודישע רעכט, נאָר מ'זאָל די יודען אינגאַנצען אַרויסטרייבען פון ביירען.

דעם 2־טען אויגוסט 1819 זענען די ווירצבורגער סטודענטען בעפאַלען דעם פּראָפעסאָר בריענדעל, וועלכער האָט פערטיידיגט די יודישע פּעטיציע און האָבען איהם שטאַרק צושלאָגען, צו די סטודענטען זענען צוגעשטאַנען די קרעמער און די בעלי־מלאכות און מען האָט געמאַכט אַ בשותפותדיגען פּאָגראָם אויף די ווירצבורגער יודען און אויף מאָרגען האָט מען אַרויסגעטריבען פון שטאָט פיער הונדערט יודען דערפאַר וואָס זיי האָבען געשטערט די געזעלשאַפטליכע רוה...

דעם ווירצבורגער ביישפּיל האָבען נאָכגעטאָן באַמבערג, דאַנציג און אַ צאָהל אַנדערע שטעט. אין האַמבורג האָט דער סענאַט גערופען די חשובע יודען פון שטאָט און האָט זיי געזאָגט, זיי זאָלען זיך פיהרען בעשיידענער און נישט אַרויסרופען געגען זיך דעם צאָרן פון פאָלק. און אין דערזעלבער צייט איז דערשינען אַ פּאַמפלעט: „דער יודען־שפּיגעל", וואו עס איז בפירוש געשריבען אַז הרגענען אַ יודען איז נישט קיין פערברעכען, עס איז נישט מעהר ווי אַ האַנדלונג געגען אַ פּאָליציייאישער פעראָרדנונג. דערזעלבער שרייבער (גונדט־ראַדאָווסקי) ליגט פאָר „די יודען דאַרף מען פערקויפען צו די ענגלענדער וועלכע וועלען האַנדלען מיט זיי, ווי זיי האַנדלען מיט די נעגער־שקלאַפען,. דערצו דאַרף מען די יודען קאַסטרירען (מסרס זיין) און די יודישע פרויען פערשפּרייטען איבער אַלע עפענטליכע הייזער אויף דער וועלט"... און דאָס דאָזיגע ווערק האָט געהאַט אַ געוואַלדיגען ערפאָלג איבער גאַנץ דייטשלאַנד. אין דערזעלבער צייט זענען ערשינען נאָך פיל אַנדערע עהנליכע ביכער, און אין'ם זעלבען גייסט אַנ'אמת'ער גהינום האָט געפלאַקערט אין גאַנץ דייטשלאַנד. און אַז עס איז אין זאַקסען־ווייַמאַר פּאַרלאַמענט געקומען צו רייד וועגען פערברייטערען די יודישע רעכט, איז נישט קיין אַנדערער, ווי געטע אַרויסגעקומען געגען די יודען. און דאָס האָט די יודישע לאַגע אין דעם שטאָט פערערגערט, וואָס איז פאָרגעקומען אין די קלענערע שטעט, דאָס איז פאָרגעקומען אויך אין גרויסע שטעט פּרייסען, „די געזעלשאַפט און די רעגירונגען האָבען נור געוואַרט צווישען זיך ווער ס'וועט קאָנען די יודען מעהר בייז טוען". און ביידע האָבען דאָס געטאָן געוואונט.

(ענדע קומט).

צי דארף מען היי=יאָהר פאָהרען אויף א זומער=וואוינונג?

א פראגע וואס ליגט ביים היינטיגען טאג אויף די ליפּען פון צענדליגער טויזענד לאָדזער יודען

דער שרייבער פון די שורות גיט א קלאָהרען ענטפער אויף דער דאזיגער פראגע

די פראגע: „וואו דינגט מען אַ זומער־וואוינונג", איז תמיד געווען אַן ערנסטע, בפרט פאַר די לאָדזער.

מיר לעבען אין אַ שטאָט פון רויך און שטיקענדיגער לופט, אָהן וואַסער, וואו אַ בוים איז אַ זעלטענהייט. און דער עיקר פיהלען דאָס אונזערע קינדער, וועלכע שמאַכטען דאָס גאַנצע יאָהר אין די ענגע שול־לאָקאַלען, אין די חדרים, וועלכע געפינען זיך על פי רוב אין דאַך־שטובלעך, וואו די קינדער קענען נישט דעם אָטעם כאַפּען — פאַר דעם גרעסטען טייל יודען איז דעריבער אַ זומער־וואוינונג — אַ לעבענספראגע ס'איז דעריום קיין חידוש נישט, וואָס די פראגע: „וואו דינגט מען אַ זומער־וואוינונג" איז ביי אונזערע לאָדזער, בפרט ביי אונזערע לאָדזער יודען — אַזאַ ערנסטע.

אָבער נאָך קיינמאָל, קיין שום יאָהר, איז די דאָזיגע פראגע נישט געווען אַזאַ ערנסטע, אַזאַ אָנגעווייטיגטע, ווי דעם היי־יאָהריגען זומער. פאַר צענדליגע טויזענדער יודען שטעהט איצט א פראגע, אַ פראגע, וואָס ליגט יעדען פאָטער, יעדער מוטער אויף די ליפּען. די פראגע איז:

צי קען מען בכלל היי־יאָהר פאָהרען אויף אַ זומער־וואוינונג? צי קען מען זיך אַרויסלאָזען אויף'ן דאָרף? מ'קען דיך די דעה נישט גענוגען טון: יאָ פאָהרען אָדער נישט פאָהרען?

היות ווי דער ענין איז זעהר אַן ערנסטער, דאַרף ער ערנסט בעהאַנדעלט ווערען.

ס'איז אַ קלאָהרע זאַך, אַז די זומער־וואוינונגען אַרום לאָדז, זענען די לעצטע יאָהרען געוואָרען — האַנדעלס־אונטערנעהמונגען. דער רוב ווילעס־אייגענטימער, יודען ווי קריסטען, ציהען פון זייערע ווילעס אויף די דערפער אויף אַ גאַנץ יאָהר חיונה. די ליעטניקעס זענען די קאָנסומענטען, וועלכע ברענגען די ווילע־אייגענטימער, ווי די פויערים פון די אַרומיגע דערפער — פרנסה, אויף וועלכען זיי וואַרטען אומגעדולדיג אויף'ן דאַטשע־סעזאָן, פערשטעהט זיך, אַז אַזוי ווי די ווילע־בעזיצער אַזוי אויך די פויערים זענען בלוטיג פעראינטערעסירט צו היטען זייער שטיקעל ברויט, זיי זענען פעראינטערעסירט צו היטען די רוה און אָרדנונג, און צו זאָרגען דעריפאַר, אַז זייערע קאָנסומענטען זאָלען זיך האַלטען — דאָס איז אַ קלאָרע און זעלבסטפערשטענדליכע זאַך.

אָט, למשל, לאָמיר נעמען אַזאַ דאַטשע־אָרט ווי ווישניאָוואַ גורא, וועלכעס איז אַנערקענט געוואָרען פון דאָקטוירים־ספּעציאַליסטען פאַר דעם בעסטען, געזונדסטען לופט־קור־אָרט אין דער גאַנצער לאָדזער סביבה. אָדער ווי אַ בעקאַנטער לאָדזער דאָקטאָר האָט זיך אויסגעדריקט — דאָס „לאָדזער אָטוואָצק".

און דאָס איז גאָרנישט איבערטריבען: ווישניאָוואַ גורא איז דאָס געזונדסטע לופט־קור־אָרט אַרום לאָדז. טריקענער וואַלדיגער באָדען, געזונדער וואַלד א. ד. גל.

די ווילע־בעזיצער פון ווישניאָוואַ גורא, יודען און נישט יודען. זענען אָרגאַניזירט אין אַ פאַראיין, וועלכער זאָרגט פאַר פולשטענדיגער זיכערקייט פון די ליעטניקעס. ס'איז גענוג צו בעמערקען, אַז אין ווישניאָוואַ גורא געפינט זיך אַ פּאָליציי־פּאָסטען, וועלכער בעשיצט די גאַנצע אומגעגענד. אַ חוץ דעם איז אויפ'ן אָרט דאָ טעלעפאָן, וואו צו יעדער צייט קען מען זיך פערבינדען מיט דער שטאָט. די פּאָסט פונקציאָנירט בּאַ־מאָל אַזוי, אַז ס'קען גאָר קיין רייד נישט זיין פון וועלכע ס'איז אומשטענדען אָדער אונאַנגענעהמליכקייטען.

בעציהענדיג זיך ערנסט צו דער פראגע: צי קען מען היי־יאָהר פאָהרען אויף אַ זומער־וואוינונג? איז דאָ דער איינציגער ענטפער:

די ווירטשאַפטליך אויפ'ן דאָרף, יודען ווי נישט יודען, זענען בלוטיג פעראינטערעסירט אין דער רוה און פולער זיכערקייט פון די ליעטניקעס, און דאָס רוהיגסטע, זיכערסטע און דער עיקר — דאָס געזונדסטע דאַטשע־אָרט פאַר די לאָדזער יודען, איז אָהן שום ספק — ווישניאָוואַ גורא!

2592

רוה און ארדנונג איז ווישניאַווא גורא געזיכערט

פערזיכערט דער קרייז=סטאראסטע א דעלעגאציע פון ווילע=בעזיצער=פעראיין אין ווישניאַווא גורא

נעכטען האָט זיך פאַר'ן קרייז־סטאַראָסטע פאָר־געשטעלט אַ דעלעגאַציע פון ווילע־בעזיצער־פעראיין אין ווישניאָוואַ גורא אין בעשטאַנד פון די ה"ה: איבּוש. מינץ, ד"ר הערשפינקעל און יוזעף לישקאָווסקי. די דעלעגאַציע האָט בעריהרט די פראגע וועגען די גרונדלאָזע קלאַנגען וועלכע ביזוויליגע מענשען האָבען פערשפּרייט וועגען ווישניאָוואַ גורא דער סטאַראָסטע האָט דער דעלעגאַציע פערזיכערט, אַז הגם ס'איז ביז איצט גאָרנישט געשעהען, וועט דעם היי־יאָהריגען זומער־סעזאָן נאָך מעהר פערשטאַרקט ווערען די פּאָליציי־שמירה אין ווישניאָוואַ גורא, ביי דער באַהן־סטאַציע און אויך אין אַנדזשעיעוו, דער סטאַראָסטע האָט פערזיכערט, אַז די רוה און אָרדנונג איז אין ווישניאָוואַ גורא פולשטענדיג געזיכערט.

2592

אַפּטייקען

(2) היינט ביינאַכט דיזשורירען: מ. קאַצפּערקעוויטש (זגעזשער 54), י. סיטקעוויטש (קאָפּערניקאַ 26) י. זונדעלעוויטש (פּיעטרקאָווער 25), סאָקאָלעוויטש און שאַט (פּשעיאַזד 19), מ. ליפּיעץ (פּיעטרקאָווער 193), ריכטער איי לאַבּאָדאַ (11 ליסטאָפּאַד 86).

לוסי און מישא גערמאַן

אין „סקאַלאַ"

היינט געהט „מאַמע און שווינער" מיט לוסי און מישא גערמאַן אין די הויפּטראָלען, צום 27־טען מאָל צו פּאָפּולערע פּרייזען.

שטעלונג פון ועד הקלות אין ענגלאנד

צו דער לאגע פון יודען אין דייטשלאנד

(ענדע פון דער 3־טער זייט)

דאַרף געגרינדעט ווערען אַ רעפּרעזענטאַטיווע אינטערנאַציאָנאַלע יודישע קאָנפערענץ.

דער מיטגליד פון לאָנדאָנער שטאָט־ראַט דייוויס איז פאַר דעם, אַז דער ועד זאָל אָפיציעל פּראָקלאַמירען דעם באָיקאָט פון דייטשע סחורות.

דער פּרעזידענט פון ועד־הקהלות ה' נעוויל לאַסקי, האָט ערקלערט צוו. אנד.:

מיר האָבען דאָס געהערט רעדען וועגען ד"ר ווייצמאַן און איך בין נישט זיכער, צי מיר אַלע, וואָס מען האָט דאָ געזאָגט, וואָלט ד"ר ווייצמאַן מסכים געווען. אין די ערשטע טעג פון מערץ האָבען מיר זיך געווענדעט צו ד"ר ווייצמאַן צו בעראָטען אונז מיט זיין זעהר רייכער ערפאַהרונג. מיר האָבען איהם געפרעגט, צי קענען מיר איהם בעטראַכטען אַלס מיטגליד פון פאַראיין־קאָמיטע, און זיין ענטפער איז געווען אַ פּאָזיטיווער. מיר געניסען פון א פולער צוזאַמענאַרבייט מיט ד"ר ווייצמאַן, וועלכער האָט געשטעלט אין אונזער רשות זיינע הויכע בעגאַבונגען.

מען האָט אונז געזאָגט, אַז אונזער פּאָליטיק האָט נישט געהאַט קיין ערפאָלג. דאָס איז אַזוי ביז אמת, אויף וויפיל עס איז ריכטיג, אז דער נאַציאָנאַלסאָציאַליסטישער רעזשים דויערט נאָך. אָבער מיר האָבען אויף אונזער זייט די עפענטליכע מיינונג פון דער וועלט און מיר מוזען זאָרגען, זי איינצוהאַלטען.

מיר אין ועד־הקהלות קענען זיך אָפיציעל נישט פערבינדען מיט'ן באָיקאָט. איך חזר עס איבער אונצווייידייטיג.

מיר זענען נישט קיין וואונדערמאַכער, אָבער מיר נוצען אויס יעדען לעגאַלען וואָפען.

DR. MED.

M. Glazer

הויט און ווענערישע קראַנקהייטען

וואוינט יעצט אויף

ZACHODNIA 64

Telefon 185-49

נעהמט אָן פון 12 ביז 2 און פון 7 ביז 8.30 אָוועגד.

זונטאָג און פייערטאָג פון 10 ביז 12 מיטאָג

1691

קליינע אַנאָנסען

י' זלאָטי

אַנאָנס ביז 15 ווערטער

ראַקאַלען

כ'זוך אַ קלענער צימער אויף צו אַרבּייטען. מודיע צו זיין צעגעלניאַנאַ 30 ביי סאָלאָוש, אין הויף, 4־טער שטאָק.

פרייע פאַסטענס

נייהעריגס אויף עקספּאָרט־העמדער ווערען געזוכט.

Heller, Piotrkowska 116, m. 48.

ס'ווערט געברויכט אַ ריכטעווער און אַ נייהער ביים קאָמאַשען־שטעפער ב. איצקאָוויטש, פּאָמאָרסקאַ 7.

2696

פערשידענעם

השבת אבדה. גייענדיג אויף פּלאַץ וואָלנאָשטשי האָב איך פערלוירען אַ פּאָרטמאָנעל אין וועלכען עס האָט זיך געפינען אַ קליינע סומע געלד, פערשידענע רעכנונגען וועלכע האָבען פאַר קיינעם קיין ווערט נישט, ווי אויך $1/2$ לאָס און 2 $1/4$ לאָסען פון דער יעצטיגער לאָטעריע נומער פון $1/2$ לאָס 135831 און די $1/4$ (1 89796, (2 59507. דער עהרליכער פינדער ווערט געבעטען געגען בעלוינונג אָפּצוגעבען צו מ. פרינק, פּיעטריקאָווער 6.

2697

שייטלען

מיט פּאַריזער שרינדען און פערטיגע שייטלען ווערען פערשטעלט. און רעיעל אויסגעפיהרט אויך אָנדולאַציע ביי קערש, סקווער־אָווא 15

לעבער צו וואַש

י. נאָרדמאַן

שרודמיעסקאַ 8

דער פריזיר=אנשטאלט

א. ליבעסקינד,

16 קילינסקיעגא 16

מאַכט בעקאַנט, אַז צוליב דעם הערשענדען קריזיס און אַרבּייטסלאָזיגקייט האָב איך בעשלאָסען צו רעדוצירען די פּרייזען ביז צום מינימום:

פאַר דאַמען		פאַר מענער	
שערען	40 גר.	ראַזירען מיט קעלנישע וואַסער	15 גר.
אָנדולאַציע	50	שערען	25
קאָפּ־וואַשען און טרוקענען	80	קאָפּ־וואַשען	50
		עלעקטרישער מאַסאַזש	50

פרייטאָג, שבת און ערב יום־טובים:

פאַר דאַמען		מאַניקיור	פאַר מענער	
שערען	50 גר.	50 גר.	ראַזירען	20 גר.
אָנדולאַציע	70		שערען	30

פערבען האָר און ברעמען מיט „HENNE". צו מינימאַלסטע פּרייזען. נישט קאָנקורירט אויף די ביליגע פּרייזען ווערט די אַרבּייט אויסגעפיהרט דורך ערשטקלאַסיגע פאַכמענער. קומט און איבערצייגט אייך!

Dr. med.

HALTRECHT

ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט־און געשלעכטס־קראַנקהייטען

פּיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21

נעהמט אָן פון 2—3 און פון 6.30 ביז 8 אָוונט. זונטאָג פון 10—1 בטאָג

אַלע אַרט אַנאַליזען.

פאַר אַרבּייטסלאָזע לעטשניצע־פּרייזען!

Dr. S. KANTOR

ספּעציאַליסט פאַר הויט, וועגערישע און געשלעכטס־קראַנקהייטען

וואוינט יעצט

Piotrkowska 90, tel. 129-45

נעהמט אָן פון 8—2 נאָכמ. און 4—9 אָוונד, זונטאָג און יום־טוב פון 8—2 נאָכמ.

כירורגישער קאבינעט

Dr. Szreiber

איז געוואָרען איבערגעטראָגען אויף

Narutowicza № 9

tel. 122-95.

אָפּעראַציעס, פּאַנסטרונקען, האַלז וישולאָקעס או"ח

היילאַנשטאַלט־פּרייזען

Dr. med.

Berman

צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07.

ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט־ און געשלעכטס־קראַנקהייטען, מענער־שוואַכע • בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.

נעהמט אָן פון 8—11 פריה און 4—8 אָוועגד, זונטאָג פון 9—1 בייטאָג.

פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פּרייזען.

לעטשניצע

זגערזשער 17

נעהמט אן קראנקע אין אלע ספעציאליטעטן

פון 9 פריה ביז 7 אַ זייגער אָוונט.

וויזיט 3 זל.

Poradnia

WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים־ספעציאליסטי

זאַוואַדזקאַ 1

נאָר פאַר וועגערישע הויט־קראַנקהה. און מענער־שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער.

קווארץ - לאמפען, עלעקטרישער הייל קאבינעט.

טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוו. פון 11—4 נ"מ נעמט אָן א פרוי־דאָקטאָר נור קינדער און פרויען. זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמ.

בעזונדערע וואַרטע צימער פאַר פרויען.

וויזיט 3 זל.

שניידט אוים דעם קופאן!

קופּאָן

ביי בעשטעלונג איז 25 פּראָצ. ביליגער אויף אַלע אַרט פאָטאָגראַפיעס.

אויף אלע ארט

פאטאגראפיעס

פון פּאַטאָ • אויטאָמאַט ביז די גרעסטע בילדער

איז מיט דעם

קופאן 25% ביליגער

די פּרייזען זענען זעהר נידעריג. איך נעהם אויך אָן פערשידענע גרופּען אויסער'ן אַטעליער, ווי אינסטיטוציעס, האָכציַיטען, באַנקעטען, צו זעהר ביליגע פּרייזען.

מיט אַכטונג ארט.=פאטאגראף. אטעליער

„POLONIA"

לאדז, 11 יערזשעגא 11

אינה. דיפּל. פאָטאָגר. ניטערמאַן

פאַהר מיט'ן טראַמוואַי נומער 3.

זיכערע הילף און א רפואה!

אהן אפּעראַציע, אהן בלוט, אהן אַ מעסער און אהן בלוט־פערגיפטונג פאַר קראַנקע אויף ברוכען, פאַר מענער, פרויען און קינדער, פערשידענע קאַליקעס אין נוח, פאַר הויקערס איי אים.

פערלאָזט אייך נישט. ווייל דער הינקעל־ברוך ווערט גרויס אַזוי ווי אַ מענשען־קאָפּ, אָדער ווי אַ וואַסער־קאַן און עס פאַלט אַריין אין דעם פוס און דער קראַנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער ברענענדיג און שטערבליך. ספּעציעלע נומענע היַיל־באַנדאַזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פּראָפעסאָרען מיט מיינע בעהאַנדלונג און פון דייטשען פּראָפעסאָר דאָקטאָר בראַכירענד בעזמיגען זיכער דעם שמערצען און פערעלטערטען ברוך, אויך פאַר הויקערס, ליַיבגורטען מיט היַיל־גאַרסעטען און אַפּאַראַטען פאַר פערקרימטע פיס און פלאַטש־פיס, ספּעציעלע אײנלאַגען אין די שיך, קינסטליכע גומענע פיס, הענד און נגמענע זאַקען פאַר די גרעסטע קראַנקע אָרטען.

עמפּפאַנגט פון 9 פריה ביז 1 בייטאָג און פון 3 ביז 7 אָוונד.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT, Ortoped

von Lemberg **Łódź, Wólczańska 10**, tel. 221-77 front, parter.

בעמערקונג: דאָס פערזענליכע ערשיינען פון די קראַנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפּלאָמען האָבען אויסגעשטעלט פאָלגענדע אוניווערזיטעטס־פּראָפעסאָרען: פּראָפ. ד"ר בּאַראַנטש, פּראָפ. ד"ר י. מאָרישלער, פּראָפ. דר. בר. קיעלאַנאָווסקי און אויך אַנדערע.

מיר נעהמען אויך אָן פערזיכערטע פון דער קראַנקען־קאַסע.

דאנקזאגונג.

איך דריק אויס מיין בעסטען דאַנק דעם ה' דיר. י. ראַפּאָפּאָרט, פון לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 10, פאַר בעפרייען מיך פון אַ געפאַהר, וואָס האָט אַ יעדראָהט פון אַ ברוך־קראַנקהייט, אויף וועלכער כ'האָב געליטען אַ סך יאָהרען.

Arwil Dresler, Łódź, ul. Wschodnia 4, II p.

Ze Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.